

Brukerundersøkelse

2006

Kommunal byggesaksbehandling,
sentral godkjenning av foretak
og Statens bygningstekniske etat

Gjennomført høsten 2006

J. nr. 05/302 - AR
Desember 2006

STATENS
BYGNINGSTEKNISKE
ETAT

Innhold:

Kapittel 1. Sammendrag	4
Kapittel 2. Bakgrunn for undersøkelsen og presentasjon av datagrunnlaget	7
Kapittel 3. Kommunenes søknadsbehandling	9
3.1 Introduksjon og sammendrag	9
3.2 Omfanget av saksbehandlingen i kommunene	9
3.3 Foretakens aktivitet i byggesaker	11
3.4 Saksbehandlingstid	13
3.5 Reduksjon av gebyr ved overskridelse av tidsfrister	15
3.6 Kvalitet på søknader/meldinger	16
3.7 Forhåndskonferansen	18
3.8 Næringens vurdering av kommunene	19
Kapittel 4. ByggSøk	20
4.1 Introduksjon og sammendrag	20
4.2 Bruken av ByggSøk	20
4.3 Kommunenes og næringens erfaringer med ByggSøk	23
Kapittel 5. Tilsyn	25
5.1 Introduksjon og sammendrag	25
5.2 Tilsynsaktiviteten i kommunene	25
5.3 Hvordan føres det tilsyn?	27
5.4 Hvorfor føres det ikke tilsyn?	29
5.5 Erfaringer med tilsyn	30
5.6 Organiseringen av kommunenes tilsyn	30
5.7 Kommunenes bruke av sanksjonsreglene og andre virkemidler i byggesaken	32
Kapittel 6. Funksjonskravene i teknisk forskrift	35
6.1 utfordringer som følger av bruk av funksjonskrav	35
6.2 Kravene til brukbarhet i teknisk forskrift	41
6.3 Kjennskapen til begrepet universell utforming i byggesektoren	44

Kapittel 7. Næringens styringssystemer	47
7.1 Introduksjon og sammendrag	47
7.2 Hvordan blir systemene fremskaffet?	47
7.3 Hvor nyttig er styringssystemene for næringen?	49
7.4 Hvor godt er styringssystemene tilpasset virksomheten?	50
 Kapittel 8. Den sentrale godkjenningsordningen	 51
8.1 Introduksjon og sammendrag	51
8.2 Vurderes sentral godkjenning som et nyttig hjelpemiddel?	52
8.3 Kravene som stilles for å få en sentral godkjenning	53
8.4 Kommunenes tillit til foretak med sentral godkjenning	54
8.5 Oppfølging av foretak med sentral godkjenning	55
8.6 Omfang av sentral godkjenning i byggesakene	57
8.7 Informasjon om hvem som har mistet godkjenningen på hjemmesidene?	57
8.8 Nekter kommunen foretak med sentral godkjenning å få ansvarsrett?	58
 Kapittel 9. Kommunenes behandling av plansaker	 59
 Henvisninger:	 62

Kapittel 1. Sammendrag

For første gang har Statens bygningstekniske etat registrert en økning i kommunenes tilsynsaktivitet og flere kommuner har begynt sende rapporter til den sentrale godkjenningsordningen på foretak som bryter reglene. Tidsbruken i byggesaksbehandlingen sank litt etter innføringen av tidsfristene i 2003, men har i perioden 2004-2006 vært stabil. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er godt innefor tidsfristene, men enkelte store kommuner overholder ikke tidsfristene. Søknadene kommunene mottar er ofte av en slik kvalitet at kommunene ikke kan behandle dem uten å måtte be om utfyllende opplysninger. Mange foretak mener på sin side at kommunenes saksbehandling er ufortsigbar. ByggSøk kan bidra til bedre søknader og mer forutsigbar byggesaksbehandling. Kommunene er meget fornøyd med kvaliteten på søknader som er utarbeidet ved hjelp av ByggSøk. Kommunene ser ikke ut til å være helt overbevist om at praktiseringen av den sentrale godkjenningsordningen er god nok. Kommunene er delt i synet på kvaliteten på oppfølgingen av foretak med sentral godkjenning, og det var langt flere kommuner som oppfattet ordningen som meget nyttig i 2003 enn i 2006.

1. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid innenfor tidsfristene

Kommunene har en saksbehandlingstid som i gjennomsnitt ligger godt innenfor de fastsatte tidsfrister for søknadsbehandling. Enkelte kommuner har problemer med å overholde tidsfrister for behandling av saker hvor fristene er korte. Det gjelder særlig enkle tiltak og meldinger der tidsfristene er tre uker, og midlertidig brukstillatelse der tidsfristen er en uke. Videre har kommunene problemer med å innfri fristen på seks uker for fremlegging av klager for Fylkesmannen. Store kommuner har noe lengre saksbehandlingstid enn små kommuner.

Kommunene skal redusere gebyret ved for sen saksbehandling av ettrinns- og rammesøknader. I september 2006 kom denne regelen til bruk i ca 4% av sakene som ble behandlet.

2. Mange mangelfulle søknader og meldinger

Selv om kommunene i stor grad klarer å overholde tidsfristene som er fastsatt i plan- og bygningsloven er det åpenbare muligheter for effektivisering av byggesaksbehandlingen. En indikator på manglende effektivitet er at mellom 30-40% av søknader og meldinger er så mangelfulle at kommunene ikke kan behandle dem slik de foreligger.

Kommunene er særlig misfornøyd med kvaliteten på de enkleste søknadstypene som meldinger og enkle tiltak. Årsaken til det kan være at uprofesjonelle søkere ofte sender søknad i mindre kompliserte tiltak, mens mer profesjonelle søkere ofte utarbeider søknaden i mer omfattende byggesaker. Kommunene er mest fornøyd med

søknader og meldinger som utarbeides av arkitekter, rådgivende ingeniører og i noen grad boligprodusenter. Det er disse gruppene som oftest opererer som ansvarlig søker i et tiltak.

3. Kommunene er meget fornøyd med søknader utarbeidet i ByggSøk

Ved hjelp av ByggSøk kan en fylle ut søknader på nett og sende disse elektronisk til kommuner som tilbyr elektroniske mottak av søknader. Søknader fylt ut på nett kan også skrives ut på papir og sendes til kommunen per post. ByggSøk ble åpnet for bruk sommeren 2003. Per 1. desember 2006 tilbyr 66 kommuner mottak av elektroniske søknader. Tilsvarende dato i 2005 kunne 24 kommuner tilby elektronisk mottak.

Vi anslår at mellom 5-7 % av byggesøknadene nå utarbeides ved hjelp av ByggSøk. Det en vekst i bruken fra i fjor.

Mange kommuner har nå mottatt søknader fylt ut i ByggSøk. Kommunene rapporterer at søknader utarbeidet ved bruk av ByggSøk er mer korrekte enn søknader fylt ut på andre måter. Likeledes er foretak som har benyttet ByggSøk relativt fornøyd med dette verktøyet.

4. Økt tilsynsaktivitet i kommunene

Årets kartlegging viser at tilsynsaktiviteten i kommunene har økt. Det gjelder både andelen kommuner som driver tilsyn og andel av byggesakene hvor kommunene er involvert med en eller annen form for tilsyn.

I tidligere kartlegginger, senest i 2005, har halvparten av kommunene svart at de ikke driver noen form for tilsyn. I årets undersøkelse er andelen kommuner som svarer at de ikke driver tilsyn sunket til en fjerdedel.

Kartleggingen av saksbehandlingen i september viser at det føres tilsyn i 8-9% av byggesakene, mot ca 4-5% i september 2005.

Det siste året har Statens bygningstekniske etat holdt kurs og drevet en omfattende veiledningsvirksomhet for å få kommuner i gang med tilsyn. Veiledningen har fokusert på enkle tilsynsvarianter som for eksempel varslet tilsyn på byggeplass/inspeksjonstilsyn. Det er nettopp slike tilsynsformer kommunene nå opplyser at de i økende grad har kommet i gang med.

Tilsynsaktiviteten kjennetegnes ved at det er fokus på utførelsen, ulovlig byggevirkksomhet og at bakgrunnen for gjennomføring av tilsyn ofte er melding om eller mistanke om regelbrudd.

5. Kommunene var mer positive til den sentrale godkjenningsordningen før

Kommunene vurderer den sentrale godkjenningsordningen som noe mindre nyttig i 2006 sammenlignet med i 2003. I all hovedsak oppfattes ordningen fremdeles som nyttig av kommunenes saksbehandlere, men andelen som oppfatter den som meget nyttig har sunket fra 67% til 41%. Næringen har ikke endret syn på den sentrale godkjenningsordningen de siste årene og oppfatter ordningen som nyttig for næringen.

Våre data indikerer en liten nedgang i kommunenes tillit til foretak med sentral godkjenning siden 2003. I den grad kommunene ikke har tillit til foretak med sentral godkjenning går det på tillit til styring av prosjektene. Kommunene mener at kravene som stilles til foretakenes styringssystemer bør bli strengere.

Oppfølging av foretak med sentral godkjenning er vesentlig for å forsikre seg om at foretakene oppfyller kravene som følger av plan- og bygningslovgivningen. Kommunene er delt i synet på hvorvidt Statens bygningstekniske etats oppfølging av foretak med sentral godkjenning er god.

For ansvarssystemet og godkjenningsordningen er det positivt at flere kommuner nå har begynt sende rapporter til Statens bygningstekniske etat om brudd på regelverket i deres kommune. Den sentrale godkjenningsordningen er tjent med at kommunene sender rapporter til Statens bygningstekniske etat når det er noe å rapportere om.

6. Fokus på brann – men størst problemer med å dokumentere krav til energibruk, inn klima, ytre miljø og brukbarhet

45% av kommunene rapporterer at de ofte stilles ovenfor tilfeller der det er tvil om en valgt løsning oppfyller kravene i teknisk forskrift til brannsikkerhet. 25% opplyser at de ofte stilles overfor tilfeller der det er tvil om en løsning tilfredsstiller krav til brukbarhet. Når det gjelder konstruksjonssikkerhet og energibruk oppstår det sjelden eller aldri tilfeller der kommunen er i tvil om en løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift.

Det synes ikke å være noen åpenbar sammenheng mellom fagområder der kommunene avdekker eller får innrapportert tilfeller der det er tvil om en løsning oppfyller tekniske krav og foretakenes kompetanse innen de ulike områdene. Kommunene mener at næringen er dårligst til å verifisere oppfyllelse av krav til energibruk, inn klima, miljø og brukbarhet. Næringen opplyser at det er vanskeligst å verifisere at krav til energibruk, inn klima og ytre miljø oppfylles.

Kommunene mener at næringens kompetanse i forhold til å dokumentere løsninger er dårligere når det gjelder brukbarhet enn de øvrige fagområdene. Næringen mener på sin side at kompetansen i forhold til å dokumentere at krav oppfylles ikke er dårligere innen brukbarhet enn de øvrige områdene.

Når det gjelder spesifikke krav til brukbarhet mener næringen og kommunene at de har mest kompetanse i forhold til løsninger for bevegelseshemmede, barn og eldre. Kompetansen oppgis å være svakere i forhold til løsninger for synshemmede, hørselshemmede og miljøhemmede.

Kapittel 2. Bakgrunn for undersøkelsen og presentasjon av datagrunnlaget

Statens bygningstekniske etat (BE) har gjennomført en ny undersøkelse om byggesaksbehandlingen i kommunene, sentral godkjenning og Statens bygningstekniske etat.

BE skal ha god oversikt over hvordan reglene i plan- og bygningsloven og dens underliggende regelverk fungerer. Kjennskap til praktiseringen av reglene og reglenes virkning er avgjørende for at bygningsmyndighetene skal kunne legge forholdene best mulig til rette for bygg- og anleggsvirksomheten i Norge.

Byggesaksbehandling, tilsyn og sentral godkjenning er de sentrale temaene i rapporten. I tillegg har vi innhentet opplysninger om tiden det tar for kommunene å behandle private planforslag.

Rapporten blir lagt til grunn for etatens informasjonsarbeid, samt utvikling og praktisering av regelverket. Rapporten blir oversendt til Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet.

Datamaterialet

Undersøkelsen er basert på data fra to spørreundersøkelser som ble gjennomført høsten 2006. Et spørreskjema ble sendt ut til 2000 foretak i bygg- og anleggsnæringen. Foretakene utgjør et tilfeldig utvalg basert på Statens bygningstekniske etats register over sentralt godkjente foretak. 1220 foretak har svart, noe som gir en svarprosent på 61.

Et annet skjema ble sendt ut til 240 kommuner. Kommunene er trukket tilfeldig, men store kommuner er som vi ser i tabell 2.1 noe overrepresentert. Totalt 79 kommuner har fylt ut spørreskjemaet. Det gir en svarprosent på 33. Svarprosenten er dårligere enn tidligere, hvilket kan ha sammenheng med at skjemaet i år var mer omfattende enn det har vært tidligere.

Tabell 2.1 Prosentandel kommuner i grupper inndelt etter innbyggerstørrelse. Tabellen gir uttrykk for representativiteten i utvalget i forhold til den faktiske kommunestrukturen i Norge. Antall kommuner i parentes. 2006-utvalget.

	Norge	Hele utvalget
Små kommuner - 4 999 innbyggere	55% (236)	41% (32)
Mellomstore kommuner 5 000-19 999 innbyggere	35% (149)	37% (29)
Store kommuner + 20 000 innbyggere	11% (46)	23% (18)
Total	431	79

Kapittel 3. Kommunenes søknadsbehandling

3.1 Introduksjon og sammendrag

Kommunenes saksbehandlingstid er i gjennomsnitt godt innenfor tidsfristene for de fleste søknadstyper, men kommunene ligger ganske tett opp mot fristene for behandling av enkle tiltak, midlertidig brukstillatelse, samt fremlegging av klager for Fylkesmannen. Enkelte av de store kommunene klarer ikke å behandle søknadene innen tidsfristene.

Et sted mellom 30-40% av søknadene er så mangelfulle at kommunen må be om tilleggskomplett eller sende søknaden i retur. I 2004 stilte vi et åpent spørsmål til kommunene om hva som må til for å effektivisere byggesaksbehandlingen. Flest kommuner svarte bedre søknader/søkere, dernest fulgte mer ressurser. Når det gjelder søknader mener kommunene at meldinger og enkle tiltak er de søknadstypene som oftest er mangelfulle (tall fra 2005). Slike søknadstyper fylles oftere enn andre søknadstyper ut av personer med liten erfaring i å søke.

Foretakene er stort sett fornøyd med kommunenes service og samarbeidsvilje, men noe mindre fornøyd med saksbehandlingstid og forutsigbarhet i saksbehandlingen.

3.2 Omfanget av saksbehandlingen i kommunene

Tabell 3.1 viser antallet søknader, meldinger, klageforberedelser, dispensasjoner, forhåndskonferanser og tilsyn kommunene behandlet/arrangerte i september 2006, per årsverk med byggesaksbehandlere.

Av tabellen ser vi at meldinger er den sakstypen kommunene mottar mest av, fulgt av ettrinnsøknader og enkle tiltak. Videre ser vi av tabell 3.2 at kommunestørrelse gir utslag på sakstype. I små kommuner mottas det mindre rammesøknader enn i større kommuner, men flere enkle tiltak og meldinger.

Den registrerte andelen tilsyn per saksbehandler er betydelig større i 2006 enn tidligere. Mer om det i kapittel 5.

Tabell 3.1 Antall søknader, meldinger, klager, dispensasjoner, forhåndskonferanser og tilsyn som i gjennomsnitt ble behandlet ferdig i september måned per saksbehandlerårsverk.

	Saker per saksbehandler september 2004	Saker per saksbehandler september 2005	Saker per saksbehandler September 2006
Meldinger	4,43	3,82	4,57
Enkle tiltak	1,62	1,95	1,74
Ettrinnssøknader	3,04	3,05	3,39
Rammesøknader	0,91	1,26	1,45
Igangsettingstillatelser	0,81	1,90	1,49
Midlertidig brukstillatelse	0,99	1,19	1,2
Ferdigattest	1,49	2,33	2,06
Dispensasjon fra plan	-	1,16	1,3
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	-	0,19	0,14
Klager ferdigbehandlet av administrasjonen	0,49	0,56	0,14
Ferdigbehandling av klager i saker som behandles politisk			0,26
Forhåndskonferanser	1,18	0,97	0,84
Igangsatte tilsyn	-	0,2	0,85
Antall saksbehandlere		2,57	3,3
Byggesaker per saksbehandler per måned (meldinger, enkle tiltak, ettrinn og ramme)	10	10,1	10,9
N =	119	121	79

Tabell 3.2. Antall søknader, meldinger, klager, dispensasjoner, forhåndskonferanser og tilsyn i gjennomsnitt i september 2006, per saksbehandlerårsverk, etter kommunestørrelse.

	Små kommuner - 4 999	Mellomstore kommuner 5 000-19 999	Store kommuner 20 000 +
Meldinger	7	7,1	3,14
Enkle tiltak	3,64	2,84	1,1
Ettrinnssøknader	4,57	3,5	2,88
Rammesøknader	0,76	1,1	1,4
Igangsettingstillatelser	1,14	1	1,44
Midlertidig brukstillatelse	0,2	1,9	1
Ferdigattest	2,3	2,35	1,78
Dispensasjon fra plan	1,7	3	0,8
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	0,3	0,27	0,15
Klager ferdigbehandlet av administrasjonen	0,12	0,6	0,13
Ferdigbehandling av klager i saker som behandles politisk	0,35	0,6	0,13
Forhåndskonferanser	1,79	1	0,7
Tilsyn	1,79	0,96	0,53
Antall saksbehandlere	0,77	2	10,5
Byggesaker per saksbehandler per måned (meldinger, enkle tiltak, ettrinn og ramme)	15,97	14,54	8,52
N = 79			

3.3 Foretakenes aktivitet i forhold til byggesaker

Av tabell 3.3 og 3.4 fremgår det at det er stor variasjon innad i næringen med hensyn til hvem som sender ulike typer av søknader og meldinger, og hvem som har ulike roller i byggesakene.

Arkitekter er den gruppen innen næringen hvor relativt sett flest sender rammesøknader. Rundt 80 % av arkitektforetakene oppgir at de har sendt rammesøknad i 2006. Tilsvarende tall for rådgivende ingeniører er 50 %. Utførende foretak utarbeider i liten grad rammesøknader. Boligproduserende foretak er den gruppen av utførende foretak som oftest sender rammesøknader. I underkant av 30 % av boligproduserende foretak har sendt rammesøknad.

Arkitektene er også den gruppen hvor prosentvis flest sender ettrinnssøknader, men også en stor andel av rådgivende ingeniører og boligproduserende foretak sender ettrinnsøknader.

Når det gjelder enkle tiltak og meldinger så opptrer en like stor andel av både utførende og prosjekterende foretak i rollen som søker.

Tabell 3.3. Antall foretak i prosent som sender ulike typer av søknader og meldinger til kommunene.

	Alle foretak 2004	Alle foretak 2005	Alle foretak 2006
Sendt melding	56,3	51,7	51,7
Sendt enkle tiltak	58,1	51,2	51,6
Sendt ettrinnsøknad	33,6	28,6	27,9
Sendt rammesøknad	24,3	21,9	18
Hatt ansvarsrett i søknadspliktig tiltak	71,1	67,5	63,4
Deltatt i meldepliktig tiltak uten å ha sendt meldingen	-	12,4	11,6
Deltatt i søknadspliktig tiltak uten egen ansvarsrett	15,1	17,9	18,4
Ikke deltatt i søknadspliktig eller meldepliktig tiltak	6,4	9,9	8,1
N =	1430	1319	1220

Tabell 3.4. Antall foretak i prosent som sender ulike typer av søknader og meldinger til kommunene i løpet av 2006. Foretak inndelt etter yrkesgrupper i næringen.

	Arkitekt	Rådgivende ing.	Bolig-Prod.	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-Entrep.	Tekn. inst. utf.
Sendt melding	57,6	57	61,8	56,9	44,2	55,3
Sendt enkle tiltak	64,4	57	66,7	57,1	40,3	44,7
Sendt ettrinnsøknad	64,4	50	35	30	11,1	19,4
Sendt rammesøknad	78	43	23,6	16	2,8	4,7
Hatt ansvarsrett i søknadspliktig tiltak	74,6	74,6	60,2	64,9	69	64,7
Deltatt i meldepliktig tiltak uten å ha sendt meldingen	22	14,9	13,8	12	8,8	10,6
Deltatt i søknadspliktig tiltak uten egen ansvarsrett	10,2	21,1	15,5	16,7		21,2
Ikke deltatt i søknadspliktig eller meldepliktig tiltak	5	6,1	4,9	5,6	11	7,7
N =	59	114	123	450	181	170

3.4 Kommunenes saksbehandlingstid

Kommunenes gjennomsnittlige saksbehandlingstid målt i antall dager

Vi har registrert kommunenes saksbehandlingstid i september 2005 og september 2006 i antall dager. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er for de fleste søknadstyper godt under den maksimale tidsfristen.

Kommunene ligger tettest opp mot tidsfristen for behandling av enkle tiltak, meldinger, midlertidig brukstillatelse samt fremlegging av klager for Fylkesmannen.

Som BEs tidligere undersøkelser har vist i 2001, 2003, 2004 og 2005 (tabeller fra tidligere undersøkelser ikke inkludert i rapporten) er saksbehandlingstiden fortsatt lengre i store kommuner enn i de små kommunene. Tall for 2006 fremgår av tabell 3.6.

Når gjennomsnittlig saksbehandlingstid er innenfor tidsfristene omfatter det ikke alle kommunene. Behandlingstiden for de ulike søknadstypene varierer fra et gjennomsnitt på en uke for enkelte kommuner til over 180 dager for behandling av rammesøknader i kommunen som oppgir lengst saksbehandlingstid.

Tabell 3.5 Saksbehandlingstid i dager basert på registrering av saksbehandling i september 2005 og september 2006.

	Tidsfrist	Alle kommuner 2005	Alle kommuner 2006
Meldinger	21 dager	15	16
Enkle tiltak	21 dager	17	16
Ettrinnssøknader	84 dager	24	31
Rammesøknader	84 dager	27	40
Igangsettingstillatelse	21 dager	10	13
Midlertidig brukstillatelse	7 dager	8	8
Ferdigattest	14 dager	7	9
Forhåndskonferanser	14 dager	8	9
Dispensasjon fra plan	-	42	47
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	-	30	27
Klager ferdigbehandlet av administrasjonen	42 dager	39	32
Ferdigbehandling av klager i saker som behandles politisk	-		50
N =		120	79

Tabell 3.6. Saksbehandlingstid i dager basert på registrering av saksbehandling i september 2006, etter kommunestørrelse.

	Tidsfrist	Små Kommuner (- 5 000)	Mellomstore Kommuner (5 000–19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Meldinger	21 dager	14	14	22
Enkle tiltak	21 dager	15	14	21
Ettrinnssøknader	84 dager	20	32	40
Rammesøknader	84 dager	15	45	58
Igangsettingstillatelse	21 dager	11	11	19
Midlertidig brukstillatelse	7 dager	4	8	11
Ferdigattest	14 dager	6	6	15
Forhåndskonferanser	14 dager	5	8	13
Dispensasjon fra plan	-	43	41	62
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	-	14	31	39
Klager ferdigbehandlet av administrasjonen	42 dager	14	31	39
Ferdigbehandling av klager i saker som behandles politisk	-	31	44	80
N = 79				

Andel kommuner med gjennomsnittlig saksbehandlingstid som overskrider tidsfristene

Saksbehandling i forbindelse med klager, behandling av meldinger og enkle tiltak, samt midlertidig brukstillatelse og ferdigattest er behandlingene kommunene har størst problemer med å behandle ferdig før tidsfristenes utløp.

Våre data gir oss i noen grad muligheten til å sammenligne tidsbruk over tid. Vi ser at antall kommuner med lang behandlingstid for enkelte søknadstyper sank fra 2003 til 2004, mens det ikke er noen stor endring fra 2004 til 2006.

Tabell 3.7 Prosent kommuner med gjennomsnittlig saksbehandlingstid som overskrider tidsfristene. Kun kommuner som har hatt de ulike søknadstyper er inkludert i prosenteringen. Registreringer i september 2006, september 2005, september 2004 og april 2003.

	2003	2004	2005	2006
Meldinger	2	8	5	14
Enkle tiltak	39	12	17	11
Ettrinnssøknader	11	1	1	5
Rammesøknader	11	3	2	6
Igangsettingstillatelse	4	10	3	8
Midlertidig brukstillatelse	32	33	26	29
Ferdigattest	-	3	10	9
Forhåndskonferanser	0	2	6	11
Dispensasjon fra plan	-	-	-	-
Dispensasjon fra byggesaksbestemmelsene	-	-	-	-
Klager ferdigbehandlet av administrasjonen	-	-	40	29
Ferdigbehandling av klager som behandles politisk				-
N =	57	114	121	79

3.5 Reduksjon av gebyr ved overskridelse av tidsfrister

Reduksjon av gebyr ved overskridelse av tidsfrister

Etter 1. juli 2004 har kommunene måttet redusere 25% av det totale byggesaksgebyret for hver påbegynte uke fristen overskrides. Det gjelder ettrinnssøknader og rammesøknader. Av tabell 3.8 ser vi at 6% av kommunene har måttet redusere gebyret i september 2006, og andelen byggesaker der kommunen måtte redusere gebyret utgjorde ca 4-5% av byggesakene i september 2006.

Tabell 3.8 Antall §93-byggesaker kommunen har måttet redusere gebyret i grunnet overskridelse av tidsfrister i september 2006?

Antall kommuner som har måttet redusere gebyr som en følge av overskridelse av tidsfrist for saksbehandling	6%
Andel av søknader (ettrinns og rammesøknad) hvor gebyret måtte reduseres som følge av for sen saksbehandling.	4%
N = 79	

Har kommunen benyttet muligheten til å forlenge fristen (SAK §23, annet ledd) for behandling av saker etter § 93 i september 2006?

I september 2006 benyttet ca 3% av kommunene muligheten som ligger i regelverket til å forlenge 12-ukers fristen som gjelder for saker som behandles etter pbl. §93. Andelen saker hvor dette ble gjort utgjør omlag 0,40% av §93-sakene (4 av 1000).

Tabell 3.9 Andel kommuner i prosent som har benyttet muligheten til å forlenge fristen (SAK §23, annet ledd) for behandling av saker etter § 93, i september 2006.

Andel kommuner	3%
Andel av §93-saker hvor tidsfristen ble forlenget	0,40%
N = 79	

3.6 Kommunenes vurdering av kvaliteten på søknader og meldinger de mottar

Vi har fra 2003-2005 kartlagt hvordan kommunenes saksbehandlere vurderer kvaliteten på søknader og meldinger de mottar. Resultatene er forholdsvis stabile. Kommunene er mest fornøyd med mottatte rammesøknader og ettrinnssøknader, og tilsvarende minst fornøyd med mottatte meldinger og enkle tiltak. Søknader om dispensasjon vurderes å ha lavest kvalitet av søknadstypene som er inkludert i tabellen.

Våre data fra kommunene antyder at kommunene foretrekker søknader fra profesjonelle søkere. Meldinger utarbeides i stor grad av uprofesjonelle søkere, mens rammesøknader utarbeides av søkere med mer erfaring med utforming av søknader. Tabell 3.13 understøtter det synet. I den fremkommer at arkitekter og rådgivende ingeniører er de søkerne kommunene har best erfaringer med. Arkitekter og rådgivende ingeniører er de gruppene hvor prosentvis flest utarbeider ulike former for søknader (se tabell 3.4).

Tabell 3.10 Kommunale saksbehandlers vurdering av kvaliteten på ulike typer av søknader. Gjennomsnittsverdi på skala fra 1-5 der 1 = meget god kvalitet, 2 = ganske god kvalitet, 3 = verken god eller dårlig, 4 = ganske dårlig kvalitet, mens 5 = meget dårlig kvalitet. Data fra 2003, 2004 og 2005.

	2003	2004	2005
Meldinger	3.05	2.96	2,89
Enkle tiltak	2.84	2.68	2,77
Ettrinnssøknad	2.47	2.57	2,65
Rammesøknad	2.30	2.36	2,41
Lokal godkjenning	-	-	2,84
Dispensasjon fra plan	-	-	3,39
Dispensasjon fra byggesaksreglene	-	-	3,39
N =	57	114	121

Kommunenes vurdering av kvalitet på mottatte søknader og meldinger – etter kommunestørrelse

Av tabell 3.11 fremgår det at saksbehandlerne i de store kommunene gjennomgående er mindre fornøyd med søknadene enn saksbehandlere i små kommuner. Våre data er fra 2005.

Tabell 3.11 Kommunale saksbehandleres vurdering av kvaliteten på ulike typer av søknader. Gjennomsnittsverdi på skala fra 1-5 der 1 = meget god kvalitet, 2 = ganske god kvalitet, 3 = verken god eller dårlig, 4 = ganske dårlig kvalitet, mens 5 = meget dårlig kvalitet. Tall fra 2005.

	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Meldinger	2,80	2,97	3,15
Enkle tiltak	2,79	2,59	3,14
Ettrinnssøknad	2,66	2,59	2,79
Rammesøknad	2,32	2,46	2,64
Lokal godkjenning	2,62	3,08	3,21
Dispensasjon fra plan	3,17	3,60	3,83
Dispensasjon fra byggesaksreglene	3,17	3,65	3,58
N = 121			

Andel mangelfulle søknader

En stor andel av søknadene og meldingene som mottas av kommunene er mangelfulle. Avhengig av søknadstype etterspør kommunene tilleggsopplysninger i 30-40% av søknadene.

Av våre data fremgår det videre at store kommuner oftere etterspør tilleggsopplysninger (tabell ikke inkludert i rapporten). Det kan kanskje være resultatet av en mer formalisert saksbehandling. Vi har også tidligere sett at saksbehandlere i store kommuner er mindre fornøyd med søknadene de mottar enn saksbehandlere i små kommuner.

Tabell 3.12 Prosentandel søknader/meldinger der kommunene ber om tilleggsdokumentasjon eller sender søknader i retur.

	2005	2006
Meldinger	38	38
Enkle tiltak	38	38
Ettrinnssøknader	29	46
Rammesøknader	30	36
N =	121	79

Kommunenes erfaringer med søkere fra ulike deler av nærings

Kommunene er mest fornøyd med søknader de mottar fra rådgivende ingeniører, tett fulgt av arkitekter og boligprodusenter. Kommunene er minst imponert over søkeregenskapene til maskinentreprenørene.

Kommunenes erfaringer med søkerne svarer i stor grad til hvilke yrkesgrupper i nærings som er mest aktive i forhold til å søke. Datamaterialet er fra 2005.

Tabell 3.13 Hvilke erfaringer har kommunenes saksbehandlere med søkere fra ulike deler av nærings? Tall i prosent. Data fra 2005.

	Meget bra	Ganske bra	Verken bra eller dårlig	Ganske dårlig	Meget dårlig	Vet ikke	Ubesvart
Arkitekter	11	54	25	4	2	3	2
Rådgivende ingeniører	10	65	23	1	2	1	-
Boligprodusenter	7	53	28	5	1	4	1
Entreprenører innen bygg og anlegg	3	31	49	17	1	-	1
Maskinentreprenører	-	12	41	35	7	3	2
Tekniske installasjoner, utførende	-	45	39	12	2	2	2
N = 121							

3.7 Hvor nyttig vurderer kommunene og nærings at forhåndskonferansen er?

Av tabellene 3.14 og 3.15 ser vi at forhåndskonferansen er et populært redskap i byggesaksbehandlingen. En stor andel kommuner og foretak mener at forhåndskonferansen er nyttig.

Tabell 3.14 Hvor nyttig mener nærings at forhåndskonferansen er? Tall i prosent.

	2004	2005	2006
Meget nyttig	8	27	24
Ganske nyttig	29	26	30
Litt nyttig	25	13	12
Ikke nyttig	3	1	2
Vet ikke / Har ikke benyttet	31	31	28
Ubesvart	5	2	4
N =	1430	1319	1220

*Tabell 3.15 Hvor nyttig mener kommunenes saksbehandlere at forhåndskonferansen er?
Tall i prosent.*

	2004	2005
Meget nyttig	25	27
Ganske nyttig	54	50
Litt nyttig	10	7
Ikke nyttig	-	-
Vet ikke	-	2
Har ikke benyttet forhåndskonferanse	3	7
Ubesvart	9	7
N =	114	121

3.8 Næringens vurdering av kommunenes service og saksbehandling

På bakgrunn av ulike påstander om kommunene svarte foretakene i næringen at de er mest fornøyd med kommunenes samarbeidsvilje og ganske fornøyd med servicen. Næringen er noe mindre fornøyd med forutsigbarheten i kommunenes saksbehandling.

*Tabell 3.16 Foretakenes svar på påstander om kommunenes saksbehandling.
Gjennomsnittstall på skala fra 1-5, der 1 = helt enig, 2 = delvis enig, 3 = verken enig eller uenig, 4 = delvis uenig, 5 = helt uenig.*

	2004	2005	2006
Kommunen lett å samarbeide med	2,50	2,49	1,88
Kommunen yter god service	2,65	2,60	2,75
Kommunen lager lite merarbeid av bagateller	2,98	2,90	3,00
Kommunens saksbehandler er faglig dyktige	2,76	2,56	2,72
Kommunens saksbehandling er forutsigbar	2,97	2,87	3,34
Kommunenes saksbehandlingstid er kort	-	3,09	3,06
N =	1430	1319	1220

Kapittel 4. ByggSøk

4.1. Introduksjon og sammendrag

ByggSøk er et virkemiddel for å effektivisere plan- og byggesaksbehandlingen. Ved hjelp av ByggSøk kan en fylle ut søknader elektronisk og sende disse elektronisk til kommuner som tilbyr mottak av elektroniske søknader. Søknader kan også skrives ut på papir og sendes til kommunen. ByggSøk ble åpnet for bruk sommeren 2003.

11% av foretakene med sentral godkjenning svarer at de normalt bruker ByggSøk for utfylling av søknader. Det totale antallet søknader som i dag utarbeides ved hjelp av ByggSøk er trolig rundt 5-7% av søknadsmassen i Norge. Mellom 1 og 2 prosent av byggesøknadene i Norge oversendes elektronisk. Foretak som har brukt ByggSøk er relativt fornøyd med produktet.

Antallet brukere av ByggSøk er foreløpig ganske lite, men det er en vekst i bruken siden vår måling i 2005. 66 kommuner har per 01.12.2006 lagt til rette for elektronisk mottak av søknader. For ett år siden var antallet 24. Kommunenenes erfaringer med søknader som fylles ut i ByggSøk er meget gode. Søknader utarbeidet gjennom ByggSøk er mer korrekte enn andre søknader.

Erfaring tilsier at materiell tilrettelegging ikke er nok, en må også informere kundene om muligheten til å sende søknader elektronisk. Vår undersøkelse viser at det er de store kommunene som har kommet lengst med å legge til rette for elektronisk byggesaksbehandling. Et lite antall kommuner mottar nesten alle de elektroniske søknadene som sendes. Videre er det en liten gruppe av søkere som står for en stor andel av søknadene som fylles ut i ByggSøk.

4.2 Bruken av ByggSøk

Statistikk fra Statens bygningstekniske etat om bruk av ByggSøk

BE følger utviklingen i bruken av ByggSøk. Det man har best oversikt over er antall elektroniske søknader som sendes. En gjennomgang av søknader sendt elektronisk i perioden 1. oktober 2006 til 31. oktober 2006 viser at det ble sendt søknader relatert til 139 byggesaker (vi beregner bruk av ByggSøk i forhold til antall byggesaker). Det antallet skulle tilsi at det sendes elektronisk søknad i ca 1700 byggesaker i året. I tillegg anslår man at det sendes 3-4 ganger så mange søknader som er fylt ut i ByggSøk, men skrevet ut på papir og sendt til kommunen. Dette er et relativt løst anslag, men svar i brukerundersøkelsen tilsier at andelen som har sendt søknad som er

fylt ut i ByggSøk og skrevet ut på papir er 3-4 ganger flere enn de som har sendt søknad elektronisk.

Tabell 4.1 Antall søknader som fylles ut ved bruk av ByggSøk og antall søknader som behandles totalt i Norge i løpet av ett år. Status for ByggSøk per 1. november 2006.

Byggesaker per år	120 000-130 000*
Elektronisk innsendte søknader	Ca 1700**
Søknader fylt ut i ByggSøk – men sendt i papirutgave	Ca 5-6000***

* Anslag over totalt antall søknader i Norge i løpet av et år. Tallet er basert på vår undersøkelses registrering av antall byggesaker med oppjustering til det totale antall kommuner. Ementor opererer videre med et anslag på 120 000 byggesaker for 2005 (Ementor 2001)

** Årsanslag utarbeidet på bakgrunn av antall elektroniske søknader registrert i ByggSøks database fra 1. oktober til 31. oktober 2006.

*** Årsanslag basert på forholdet mellom søknader som sendes elektronisk og andelen som fylles ut i ByggSøk og skrives ut på papir. Vi anslår at 3-4 ganger flere har skrevet ut søknader enn antallet som har sendt søknad elektronisk.

Næringens bruk av ByggSøk

Tabell 4.2 viser hvilke verktøy foretakene normalt benytter for å utarbeide søknader. Vi ser at de fleste foretakene, i underkant av 40%, fyller ut søknadene på papirblanketter. 34% av foretakene opplyser at de bruker skjermbaserte løsninger/ kundeoppfølgingssystemer, mens 9% oppgir at de bruker ByggSøk i tillegg til 2% som benytter kundeoppfølgingssystem med lenke til ByggSøk.

Tabell 4.2 Dersom foretaket har utarbeidet søknader, hvordan fyller foretaket normalt ut sine søknadsskjema? Tall i prosent.

	2005	2006
Fyller ut papirblanketter (NBR)	39	40
Bruker ByggSøk	9	9
Bruker kundeoppfølgingssystem med lenke til ByggSøk	(ikke målt)	2
Bruker skjermbasert løsning/ kundeoppfølgingssystemer	34	31
Annet	12	15
Ubesvart	6	3
N =	1319	1220

Av tabell 4.3 fremgår det at de foretak som har brukt ByggSøk i hovedsak har fylt ut søknad ved hjelp av ByggSøk og dernest sendt søknaden i posten. 4 % av foretakene oppgir å ha sendt søknad elektronisk, men ca 3 ganger flere (11% av foretakene) svarer at de har fylt ut søknad elektronisk og sendt utskrift til en kommune.

Tabell 4.3 Har foretaket benyttet ByggSøk til å fylle ut søknad? Tall i prosent. Det er mulig å krysse ja på både sent elektronisk og fylt ut søknad og sendt i posten.

	2005	2006
Har sendt søknad elektronisk	2	4
Har fylt ut søknad i ByggSøk og sendt søknad på papir	12	11
Har ikke brukt ByggSøk til å fylle ut søknad .	74	76
Vet ikke	8	6
Ubesvart	4	3
N =	1319	1220

Næringens syn på fremtidig bruk av ByggSøk

En ganske stor andel av foretakene oppgir at de har planer om å fylle ut søknader elektronisk. 34% av foretakene har planer om å ta i bruk ByggSøk, mens 12% oppgir at de ikke har slike planer.

Videre ser vi at 21% svarer at de ikke kjenner til ByggSøk og at ca 30% ikke har svart eller ikke vet om de vil begynne å bruke ByggSøk.

Tabell 4.4 Har foretaket planer om å fylle ut skjemaer elektronisk ved hjelp av ByggSøk ? Tall i prosent.

	2005	2006
Ja	37	34
Nei	13	12
Kjenner ikke til ByggSøk	21	22
Vet ikke / ikke aktuelt	21	24
Ubesvart	8	9
N =	1319	1220

Kommunenenes implementering av ByggSøk

Tall fra BE viser at per 01.12.06 har 66 kommuner tilrettelagt for elektronisk mottak av søknader og meldinger. Alle kommuner kan motta søknader fylt ut ved hjelp av ByggSøk og som sendes i papirutgave til kommunen.

33% av kommunene oppgir at de har mottatt søknader som er fylt ut i ByggSøk og sendt i posten til kommunen i 2006, mens 25% av kommunene oppgir å ha mottatt søknad elektronisk. Sammenligner vi med kartleggingen fra 2005 så ser vi at i 2006 har en mye større andel kommuner erfaringer med å ha mottatt søknader som er fylt ut ved hjelp av ByggSøk.

Tabell 4.5 Har kommunen mottatt søknader fylt ut ved hjelp av ByggSøk, i henholdsvis 2005 og 2006? Tall i prosent som svarer ja eller nei på de ulike alternativene. Det er mulig å krysse av ja på både elektronisk søknad og søknad som er skrevet ut på papir.

	Kommuner 2005	Kommuner 2006
Sendt søknad elektronisk	7	25
Fylt ut søknad i ByggSøk som er sendt i papirversjon	17	33
Nei	75	48
Vet ikke	4	8
N =	121	79

4.3 Kommunenes og næringens erfaringer med ByggSøk

Næringens erfaringer med bruk av ByggSøk

Hovedvekten av foretakene har ikke noen erfaringer med ByggSøk. Omkring 16% svarer at de har en konkret erfaring med ByggSøk. Av disse er i overkant av 40% godt fornøyd, i underkant av 40% mener at ByggSøk fungerer verken godt eller dårlig, mens ca 20% svarer at ByggSøk fungerer dårlig. I tabellen opererer vi med et prosentueringsgrunnlag som inkluderer også de som ikke har erfaringer med ByggSøk (vet ikke, har ikke prøvd, ubesvart).

Tabell 4.6 Hvor godt eller dårlig mener foretakene at verktøyet ByggSøk fungerer? Tall i prosent.

	2005	2006
Godt	10	7
Verken godt eller dårlig	2	6
Dårlig	3	3
Vet ikke	6	4
Har ikke prøvd	73	65
Ubesvart	6	15
N =	1319	1220

Kommunenes erfaringer med søknader fylt ut i ByggSøk

Kommunene har stort sett gode erfaring med søknader de mottar hvor søkerne har brukt ByggSøk. Kommunene mener stort sett at søknader fylt ut ved hjelp av ByggSøk holder høyere kvalitet enn andre søknader de mottar. Av kommunene som har konkrete erfaringer med søknader fylt ut i ByggSøk svarer 76% at disse søknadene holder en høyere kvalitet enn søknader fylt ut på andre måter.

Tabell 4.7. Spørsmål til kommunale byggesaksbehandlere. Holder søknader fylt ut i ByggSøk bedre kvalitet enn vanlige byggesøknader? Tall i prosent.

	2004	2005	2006
Høyere kvalitet	14	12	31
Verken høyere eller lavere	6,5	8	10
Lavere kvalitet	0	1	1
Vet ikke/ kan ikke svare/ ikke svart	79,4	79	58
N =	113	121	79

Kapittel 5. Tilsyn

5.1 Introduksjon og sammendrag

Andelen kommuner som oppgir at de driver med en eller annen form for tilsyn har økt betraktelig siden 2005. Omlag 25% av kommunene oppgir i 2006 at de ikke driver med tilsyn. I 2005 var andelen som oppga at de ikke drev noen form for tilsyn i underkant av 50%. Det er stort sett blant de minste kommunene at en fremdeles finner kommuner som oppgir at de ikke driver noen form for tilsyn.

Det kan se ut til at den totale andelen tilsyn har økt. Våre data viser at kommunene i gjennomsnitt har tilsyn i 8-9% av byggesakene i 2006. I 2005 var den registrerte andelen 4-5%.

Kommunenes tilsyn er som regel basert på dårlige erfaringer med et foretak eller at kommunen får melding om et regelbrudd.

Kommunene benytter sjelden muligheten som ligger i sanksjonsreglene og straffereglene. Det gis enkelte pålegg (1-2% av byggesakene). Andre virkemidler som innrapportering av foretak til den sentrale godkjenningsordningen og pålegg om uavhengig kontroll benyttes sjelden (mindre enn 1% av byggesakene).

5.2 Tilsynsaktiviteten i kommunene

Våre tidligere undersøkelser (2003, 2004 og 2005) har vist at kommunene i varierende grad har kommet i gang med tilsyn med byggevirksomheten etter plan- og bygningsloven. Det har videre vist seg at majoriteten av de store kommunene (innbyggertall over 20 000) driver med tilsyn, mens et fåtall av de små kommunene (innbyggertall under 5 000) driver tilsyn.

Vår nyeste registrering, september 2006, antyder at det har skjedd noe ute i kommunene. Det er en sterk økning i andelen kommuner som oppgir at de driver med en eller annen form for tilsyn.

En langt større andel kommuner oppgir i årets undersøkelse at de gjennomfører varslede tilsyn på byggeplass/inspeksjonstilsyn og tilsyn med innsendte kontrolldokumenter. Andelen kommuner som driver revisjonstilsyn er derimot ikke i vekst. I kurs- og undervisningssammenheng blir det fokusert på disse formene for tilsyn.

Vi ser videre av tabell 5.3 at 28% av kommunene opplyser at de driver tilsyn med meldepliktige tiltak.

Tabell 5.1 Kartlegging av andelen kommuner som driver med ulike former for tilsyn. Tall i prosent.

	Alle kommuner 2004	Alle kommuner 2005	Alle kommuner 2006
Tilsyn med dokumentasjon til søknaden	Ikke reg.	Ikke reg.	51
Varslet tilsyn med foretak på byggeplass/inspeksjonstilsyn	20	26	43
Varslet tilsyn – revisjon	21	16	14
Tilsyn med innsendte kontrolldokumenter	21	28	34
Uanmeldt tilsyn på byggeplass	20	24	23
Tilsyn med ulovlig byggevirkksomhet	38	35	55
Andre former	3	1,5	3
Driver ikke med tilsyn	46	45	24
N =	119	121	79

Tabell 5.2 Kartlegging av andelen kommuner som driver med ulike former for tilsyn, etter kommunestørrelse. Tall i prosent.

	Små kommuner (– 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+20 000)
Tilsyn med dokumentasjon	36	52	83
Varslet tilsyn med foretak - byggeplass	32	37	78
Varslet tilsyn – revisjon	-	7	50
Tilsyn med innsendte kontrolldokumenter	16	41	61
Uanmeldt tilsyn på byggeplass	16	15	50
Tilsyn med ulovlig byggevirkksomhet	32	67	83
Andre former	3	4	-
Driver ikke med tilsyn	47	11	6
N = 79			

Tabell 5.3 Driver kommunen tilsyn med meldepliktige tiltak? Tall i prosent.

	2006
Ja	28
Nei	44
Ubesvart/ kommunen fører ikke tilsyn	28
N = 79	

Hvor stor er tilsynsaktiviteten i kommunene?

Av våre data kan det se ut til at tilsynsaktiviteten har økt. Det gjelder både andelen kommuner som driver tilsyn og tilsynsaktiviteten i kommunene som driver med tilsyn. Det later til å være en betydelig økning i aktiviteten fra 2005 til 2006.

Tabell 5.4 Antall tilsyn i forhold til antall byggesaker i alle kommuner og i kommunene oppdelt etter kommunestørrelse. Tall i prosent basert på data for september 2005 og september 2006.

	Små kommuner (– 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+20 000)	Alle kommuner
<i>Tilsyn i prosent av byggesaker i 2005</i>	-	-	-	4
Tilsyn i prosent av byggesaker. 2006	14	11	5	8-9
N 2005 = 121, N 2006 = 79				

Andel foretak som har vært involvert i tilsyn fra kommunale bygningsmyndigheter

I tabell 5.5 ser vi at 23 % av foretakene sier at de har vært involvert i tilsyn fra de kommunale bygningsmyndighetene. Det er omtrent tilsvarende tall som i 2005.

Tabell 5.5 Andel foretak som har vært involvert i kommunalt tilsyn fra bygningsmyndighetene. Tall i prosent.

År	Alle foretak	Arkitekter	Rådgivende ingeniører	Bolig-Prod.	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-entrep.	Tekniske inst. utf.
2005	24	23	26	27	23	36	17
2006	23	24	20	25	25	22	23
N 2005 = 1319, N 2006 = 1220							

5.3 Hvordan føres det tilsyn?

Hvilke funksjoner fører kommunene tilsyn med?

Kommunene fører i størst grad tilsyn med utførelse og kontroll med utførelsen. I forhold til tidligere år ser vi en økning i antallet kommuner som oppgir å føre tilsyn med ansvarlig søker og kontroll av prosjektering. Videre oppgir kommunene i større grad at de fører tilsyn med kontrollfunksjonene.

Tabell 5.6 Hvilke funksjoner fører kommunene tilsyn med? Prosentuering basert på kommuner som fører tilsyn.

	2006	2005	2004
Ansvarlig søker	70	54	54
Prosjekterende	52	52	38
Kontrollerende av prosjekteringen	60	48	44
Utførende	74	79	69,4
Kontrollerende av utførelsen	76	51	59,2
N =	79	121	114

I hvilke stadier i byggeprosessen/byggesaken fører kommunene tilsyn?

Hovedtyngden av tilsyn iverksettes i utførelsesstadiet og i forbindelse med midlertidig brukstillatelse/ferdigattest. Videre oppgir omkring halvparten av kommunene som driver med tilsyn at det føres tilsyn i prosjekteringsstadiet.

Tabell 5.7 I hvilke stadier i byggeprosessen/byggesaken fører kommunene tilsyn? Prosentuering basert på kommuner som fører tilsyn i 2006.

	2006
Forprosjektstadiet	8
Prosjekteringsstadiet	53
Utførelsesstadiet	77
I forbindelse med midlertidig brukstillatelse/ ferdigattest	77
Etter ferdigattest	15
N =	79

Hva er bakgrunnen for at kommunen setter i gang et tilsyn?

Den vanligste årsaken til at kommunen starter et tilsyn er at kommunen får melding om regelbrudd. Videre er tidligere erfaringer med foretaket en vesentlig faktor og i noen grad tiltakets kompleksitet.

Tabell 5.8 I hvilken grad er følgende faktorer viktige for at kommunen foretar tilsyn? Tall i prosent basert på foretak som driver tilsyn.

	Meget viktig faktor	Ganske viktig faktor	Litt viktig faktor	Ikke viktig faktor	Vet ikke
Melding om regelbrudd	74	24	2	-	-
Erfaring med foretaket/foretakene	21	57	22	-	-
Tilsyn uten særskilt utløsende årsak	9	19	42	21	9
Tiltaket er komplisert	15	44	29	9	4
Kommunalt bygg	9	9	16	57	9
N = 79					

5.4 Hvorfor fører kommunene ikke/lite tilsyn?

Tabell 5.9 viser at mangel på tid og ressurser er den vanligste årsaken kommunen oppgir som grunn til liten eller ingen tilsynsaktivitet. Videre er manglende kunnskaper en viktig faktor, men det er først og fremst i små kommuner. Manglende prioritet i kommunen ble inkludert i årets undersøkelse. Vi ser at mange kommuner krysser av for denne faktoren, som vel kan betraktes som innholdsmessig beslektet med ”mangel på tid og ressurser”. Lite byggeaktivitet er en tredje faktor som forklarer lite tilsyn. Lite byggeaktivitet er en faktor som først og fremst har relevans i små kommuner.

Tabell 5.9 I hvilken grad er følgende faktorer avgjørende for at kommunen ikke driver tilsyn eller driver lite tilsyn? Antall kommuner i prosent som svarte ja på de ulike faktorene.

	Alle kommuner 2004	Alle kommuner 2005	Alle kommuner 2006
Manglende kunnskaper	28	31	17
Mangel på tid og ressurser	96	94	82
Nærhet til aktører	4	7	3
Lite byggeaktivitet	14	18	12
Lite behov for tilsyn	5	9	7
Manglende prioritet i kommunen	-	-	25
Manglende vilje i kommunen til å bruke sanksjoner	-	-	7
Annet	5	17	4
Ingen av disse	-	2	3
Vet ikke	-	2	-
N =	114	121	79

Tabell 5.10 I hvilken grad er følgende faktorer avgjørende for at kommunen ikke driver tilsyn eller driver lite tilsyn? Antall kommuner i prosent etter kommunestørrelse som svarte ja på de ulike faktorene.

	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Manglende kunnskaper	16	21	13
Mangel på tid og ressurser	87	86	88
Nærhet til aktører	7	-	-
Lite byggeaktivitet	26	4	-
Lite behov for tilsyn	13	4	-
Manglende prioritet i kommunen	23	36	13
Manglende vilje i kommunen til å bruke sanksjoner	13	4	-
Annet	-	11	-
Ingen av disse	3	4	-
Vet ikke	-	-	-
N = 79			

5.5 Erfaringer med tilsyn

Kommunenes erfaringer med foretak fra ulike deler av næringen etter tilsyn

Av tabellen ser vi at kommunene – på bakgrunn av tilsyn - har best erfaringer med arkitekter og rådgivende ingeniører, og dårligst erfaringer med maskinentreprenører. Generelt er erfaringene med foretakene verken bra eller dårlig. Datamaterialet er fra 2005.

Tabell 5.11 Kommunale saksbehandleres erfaringer med ulike deler av bransjen etter gjennomførte tilsyn. Gjennomsnittstall på en skala fra 1-5 der 1 = meget bra, 2 = ganske bra, 3 = verken bra eller dårlig, 4 = ganske dårlig, 5 = meget dårlig. Data fra 2005.

Arkitekter	2,63
Rådgivende ingeniører	2,57
Boligprodusenter	2,67
Entreprenører innen bygg og anlegg	2,88
Maskinentreprenører	3,31
Tekniske installasjoner – utførende	2,71
N = 121	

Ønsker næringen mer eller mindre tilsyn?

Halvparten av foretakene ønsker mer tilsyn enn i dag. Den andre halvparten mener at dagens tilsynsaktivitet er omfattende nok. Det er en noe større andel som oppgir at de ønsker mer tilsyn i 2006 enn i 2005.

Tabell 5.12 Hvor mye mer eller mindre tilsyn med byggeaktiviteten mener foretakene at kommunene bør gjennomføre? Tall i prosent.

	2005	2006
Mer	44	51
Som i dag	42	38
Mindre	2	2
Vet ikke	11	8
N =	1319	1220

5.6 Organiseringen av kommunenes tilsyn

Har kommunen en egen tilsynsenhet?

Omkring 10% av kommunene oppgir i 2006 at de har en egen tilsynsenhet i kommunen. Det tilsier i underkant av 15% av kommunene som driver med tilsyn.

Tabell 5.13 Har kommunen en egen tilsynsenhet? Tall i prosent.

	2005	2006
Ja	6	10
Nei	49	63
Ubesvart/ kommunen fører ikke tilsyn	46	27
N =	121	79

Hvem utfører tilsyn på vegne av kommunen?

Flesteparten av kommunen driver tilsyn i sin egen kommune selv. Enkelte kommuner velger å samarbeide med andre kommuner for å løse tilsynsoppgaven, mens det er lite vanlig at kommuner leier inn private aktører for å hjelpe kommunen med tilsynsoppgaven.

Tabell 5.14 Hvordan organiserer kommunene i hovedsak sin tilsynsaktivitet? Tall i prosent.

	2005	2006
I hovedsak egen kommune	43	58
Interkommunalt samarbeid	9	11
Leier inn private aktører	2	1
Annet	1	1
Ubesvart	46	28
N =	121	79

Har kommunen en plan for tilsynsaktiviteten?

Av kommunene som driver tilsyn oppgir vel 40% av kommunene en plan for sin tilsynsaktivitet. Det anbefales i temaveilederen om tilsyn at kommunene utarbeider en plan for gjennomføring av tilsyn.

Tabell 5.15 Har kommunen en plan for tilsynsaktiviteten? Tall i prosent.

	2006
Ja	29
Nei	44
Ubesvart/kommunen fører ikke tilsyn	27
N = 79	

Har kommunen rutiner for gjennomføring av tilsynsaktiviteten?

Mindre enn halvparten av kommunene som driver med tilsyn oppgir at de har rutiner for gjennomføring av tilsynet. Det anbefales i temaveilederen om tilsyn at kommunene utarbeider rutiner for gjennomføring av tilsyn.

Tabell 5.16 Har kommunen rutiner for gjennomføring av tilsynsaktiviteten? Tall i prosent.

	2006
Ja	34
Nei	38
Ubesvart/kommunen fører ikke tilsyn	72
N = 79	

5.7 Kommunenes bruk av sanksjonsreglene og andre virkemidler i byggesakene

Av tabell 5.17 fremgår det hvor ofte ulike sanksjoner og andre virkemidler benyttes i byggesakene (se tabell 3.1 for oversikt over omfanget av byggesakene). Vi ser at sanksjoner og andre virkemidler sjelden benyttes. Pålegg gis i ca 1-2 av 100 byggesaker, den samme frekvensen for bruk synes å gjelde for virkemiddelet pålegging av uavhengig kontroll og advarsel til ett eller flere ansvarlige foretak om mulige tilbaketrekking av lokal ansvarsrett.

I mindre enn 1 av 100 byggesaker oppgir kommunene at det sendes rapport på et foretak til den sentrale godkjenningsordningen.

Tabell 5.17 Hvor ofte bruker kommunen følgende sanksjonsregler/virkemidler i byggesakene? Antall ganger benyttet i prosent av byggesakene i september 2006.

	Andel sanksjoner/ virkemidler i prosent av byggesaker*
Pålegg	1,7
Forelegg	0
Tvangsmulkt	0,3
Tvangsfullbyrding	0
Anmeldelse	0
Uavhengig kontroll	1,5
Tilbaketrekking av ansvarsrett	0,5
Advarsel til foretak om mulig tilbaketrekking av lokal ansvarsrett	1,5
Melding til den sentrale godkjenningsordningen	0,9

** I prosentueringsgrunnlaget for antall uavhengig kontroller, tilbaketrekking av ansvarsrett og advarsel til foretak om mulige tilbaketrekking av ansvarsrett er meldingssaker ikke inkludert.*

Når kommunen gir pålegg – hvor ofte følger kommunen opp med etterfølgende reaksjoner hvis pålegg ikke følges?

40% av kommunene oppgir at pålegg alltid etterfølges med en reaksjon, 30% oppgir at de ofte følger opp med etterfølgende reaksjoner. 17% oppgir at de sjelden følger opp pålegg med etterfølgende reaksjon, og 5% følger aldri opp pålegg med etterfølgende reaksjoner - hvis pålegg ikke følges opp. Store kommuner ser ut til å være flinkere til følge opp pålegg enn små kommuner.

Tabell 5.18 Når kommunen gir pålegg – hvor ofte følger kommunen opp pålegg med etterfølgende reaksjoner hvis pålegg ikke følges? Tall i prosent.

	Alle kommuner	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Alltid	40	19	46	67
Ofte	29	29	29	28
Sjelden	17	29	11	6
Aldri	5	10	4	-
Vet ikke	9	9	11	-
N = 79				

I hvilken grad anmelder kommunen straffbare brudd på plan- og bygningsloven?

Svært få kommuner anmelder straffbare brudd på plan- og bygningsloven. 1% av kommunene oppgir at de alltid anmelder og 4% anmelder ofte straffbare brudd, 46% anmelder sjelden straffbare brudd og 38% anmelder aldri straffbare brudd på plan- og bygningsloven.

Store kommuner ser ut til å være flinkere til å anmelde straffbare brudd på plan- og bygningsloven enn små kommuner, men også flesteparten av de store kommunene oppgir at de sjelden anmelder straffbare brudd på plan- og bygningloven.

Tabell 5.19 I hvilken grad anmelder kommunen straffbare brudd på plan- og bygningsloven? Tall i prosent.

	Alle kommuner	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Alltid	1	-	4	-
Ofte	4	3	7	-
Sjelden	46	36	36	78
Aldri	38	42	43	22
Vet ikke	12	19	11	-
N = 79				

Hva er grunnen til at straffbare brudd på plan- og bygningsloven ikke blir anmeldt?

Til dette spørsmålet ble det gitt tre alternativer, hvorav det ene alternativet var åpent. 25% oppga at motvilje mot å bruke straffereglene er en årsak til at straffereglene ikke brukes, 26% oppgir at anmeldelser ikke følges opp av politiet, og 55% oppgir andre årsaker.

Vi burde her ha oppgitt mer dekkende svaralternativer. Under annet oppga enkelte kommuner at slike virkemidler blir oppfattet som næringsfiendtlig, andre oppga at det er tid- og ressurskrevende, og en tredje type begrunnelse er at kommunen ordner opp uten bruk av slike midler, f eks. ved ny søknad.

Tabell 5.20 Hvis straffereglene i liten grad benyttes – hva tror du er grunnen til det? Prosent som svarte ja på de ulike alternativene.

	Alle kommuner	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Motvilje mot å bruke straffereglene	25	36	21	12
Saken følges ikke opp av politiet	26	16	29	41
Annet	55	52	61	53
N = 79				

Kapittel 6. Funksjonskravene i teknisk forskrift

Kapitlet består av tre deler. Den første tar utgangspunkt i en forespørsel fra Kommunal- og regionaldepartementet om å kartlegge noen forhold knyttet til bruken av bygningstekniske funksjonskrav. I del to er det data som går mer spesifikt på kravet til brukbarhet i teknisk forskrift og i del tre ser vi nærmere på begrepet universell utforming i byggesektoren.

6.1 Utfordringer som følger av bruk av funksjonskrav

Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet har bedt Statens bygningstekniske etat om å undersøke noen forhold knyttet til bruken av bygningstekniske funksjonskrav i plan- og bygningslovgivningen.

BE har blitt bedt om å undersøke omfanget av problemet i antall saker. Er problemet med tvil om oppfyllelse av forskriftskrav større innen enkelte fagområder enn andre?, og kan tvilen knyttes til bestemte typer tiltak og enkelte kommuner? Her følger en oversikt over data fra brukerundersøkelsen som kan relateres til disse spørsmålene.

Omfanget av tilfeller der det er tvil om løsninger tilfredsstiller krav i teknisk forskrift

Av våre data fremgår det at omkring 60% av kommunene sjelden stilles ovenfor tilfeller der det er tvil om løsningen oppfylder tekniske krav, enten ved at det avdekkes av kommunen ved tilsyn eller innrapporteres fra andre. Omkring 30% svarer at de aldri stilles overfor slike tilfeller, mens 10% svarer at de ofte stilles ovenfor tilfeller der det er tvil om løsningen oppfylder tekniske krav.

Prosjekterende foretak opplyser at det stort sett er eget foretak som er i tvil om en løsning oppfylder kravene i teknisk forskrift. Det er sjelden andre enn eget foretak stiller spørsmål ved om en løsning tilfredsstiller krav i teknisk forskrift.

Innen hvilke fagområder er det flest tilfeller der det er tvil om en løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift?

45% av kommunene opplyser at de ofte stilles ovenfor tilfeller der det er tvil om en løsning oppfylder kravene til brannsikkerhet. 25% av kommunene opplyser at de ofte

stilles ovenfor tilfeller der det er tvil om en løsning oppfyller kravene til brukbarhet. Når det gjelder kravene til konstruksjonssikkerhet og energibruk oppstår det sjelden eller aldri tilfeller der kommunen avdekker eller får rapport tilfeller der det er tvil om kravene er oppfylt.

Basert på erfaringer fra tilsyn er kommunene minst fornøyd med foretakenes evne til å verifisere at krav til brukbarhet, energi og innemiljø oppfylles.

Det synes ikke å være noen åpenbar sammenheng mellom fagområder der kommunene avdekker eller får innrapportert tilfeller der det er tvil om løsninger oppfyller krav i teknisk forskrift og foretakenes kompetanse innen de ulike fagområdene.

Næringen finner det vanskeligst å utarbeide dokumentasjon som verifiserer at krav til energi, inneklima og ytemiljø er oppfylt.

Er det bestemte tiltakstyper eller bestemte typer av kommuner der det ofte oppstår tilfeller der det er tvil om en løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift?
Brukerundersøkelsen gir ingen svar på disse spørsmålene.

Hvordan løses tilfeller der det er tvil om løsningen oppfyller kravene i teknisk forskrift?

Tilfeller der det er tvil om løsningen tilfredsstiller teknisk forskrift løses normalt ved at det utarbeides ytterligere dokumentasjon fra eget foretak. I noen tilfeller bidrar uavhengig kontroll til at man oppnår en løsning.

I overkant av 45% av de prosjekterende foretakene (arkitekter og rådgivende ingeniører) ønsker en mer detaljert veiledning til teknisk forskrift. Rundt 40% ønsker flere standarder og preaksepterte løsninger. Omkring 30% ønsker at teknisk forskrift skal angi flere målbare verdier, mens omkring 10% ønsker en bygningsteknisk nemnd som kan fastslå om en løsning oppfyller kravene.

Hvor ofte avdekker kommunen eller får innrapportert tilfeller der det kan stilles spørsmål til om løsningene tilfredsstiller teknisk forskrift?

44 % av kommunene oppgir at det ofte stilles spørsmål til om løsninger i forhold til brannsikkerhet tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift. 24% oppgir at det ofte stilles spørsmål til om kravene til brukbarhet tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift. Kommunene oppgir at det sjelden eller aldri oppdages eller innrapporteres tilfeller der det er tvil om løsningene knyttet til energibruk oppfyller kravene i teknisk forskrift.

Tabell 6.1 Hvor ofte avdekker kommunen eller får innrapportert tilfeller der det kan stilles spørsmål til om løsningene oppfyller kravene i teknisk forskrift? Tall i prosent.

	Alltid	Ofte	Sjelden	Aldri	Vet ikke / ubesvart
Brannsikkerhet	1	44	48	4	3
Konstruksjonssikkerhet	-	4	70	22	5
Sikkerhet i bruk	1	10	67	19	4
Energibruk	-	3	51	39	8
Inneklima	-	9	60	22	10
Ytre miljø	-	8	60	22	12
Installasjoner	-	8	60	23	10
Brukbarhet		24	52	14	10
N = 79					

Kommunenes tilfredshet med foretakenes dokumentasjon av tekniske krav – basert på kommunenes tilsyn

Av tabellen ser vi at variasjonen mellom de ulike tekniske fagområdene ikke er veldig stor og at kommunene generelt sett verken er fornøyd eller misfornøyd med foretakenes dokumentasjon. Den variasjonen vi ser tilsier at kommunene er mest fornøyd med dokumentasjon av konstruksjonssikkerhet og minst fornøyd med dokumentasjon av tilgjengelighet og brukbarhet, og de ulike energi- og miljøkravene

Tabell 6.2 Hvor fornøyd eller misfornøyd er kommunene med dokumentasjon av tekniske løsninger knyttet til følgende områder? Gjennomsnittstall på en skala fra 1-5, der 1 = meget fornøyd, 2 = ganske fornøyd, 3 = verken fornøyd eller misfornøyd, 4 = ganske misfornøyd, 5 = meget misfornøyd. Data fra 2005.

	Gjennomsnitt	Kommuner som inngår i beregningen	Antall ubesvart
Brannsikkerhet	3,05	61	57
Konstruksjonssikkerhet	2,74	53	65
Miljø	3,21	52	66
Energibruk	3,15	52	66
Inneklima	3,20	50	68
Tilgjengelighet og brukbarhet	3,24	58	60

Næringens erfaringer med å verifisere funksjonskravene

Næringen finner det enklest å utarbeide dokumentasjon som verifiserer krav til konstruksjonssikkerhet oppfylles, mens oppfyllelse av krav til energi, inneklima og ytemiljø er vanskeligst å verifisere.

6.3 Hvor lett/vanskelig finner næringen det å dokumentere oppfyllelse av ulike krav i teknisk forskrift. Gjennomsnittstall på skala fra 1-5 der 1 = meget lett, 2 = ganske lett, 3 = verken lett eller vanskelig, 4 = ganske vanskelig, 5 = meget vanskelig.

	2005	2006
Brannsikkerhet	3,05	3,06
Konstruksjonssikkerhet	2,86	2,86
Sikkerhet i bruk	-	2,91
Energi	3,14	3,21
Inneklima	3,16	3,22
Ytremiljø	-	3,08
Installasjoner	-	2,97
Brukbarhet*	2,94	2,96
N =	1319	1220

* Tilgjengelighet ble brukt som begrep i 2005-undersøkelsen.

Hvilke virkemidler/sanksjoner benytter kommunene dersom det blir stilt spørsmål til om løsninger tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift (TEK)?

Kategoriene som følger av spørsmålet som ble stilt til kommunenes saksbehandlere om bruk av virkemidler eller sanksjoner dersom en er i tvil om valgt løsning tilfredsstiller teknisk forskrift, er en blanding av sanksjoner/virkemidler som hører hjemme i ulike faser av en prosess. Vi ser at det kommunene oftest gjør er å be om ytterligere dokumentasjon.

Tabell 6.4 Hvor ofte bruker kommunen følgende virkemidler/sanksjoner dersom det blir stilt spørsmål om løsninger tilfredsstiller kravene i TEK? Tall i prosent.

	Alltid	Ofte	Sjelden	Aldri	Vet ikke / ubesvart
Pålegger uavhengig kontroll	4	17	52	19	9
Ber om ytterligere dokumentasjon	13	56	24	3	5
Trekker tilbake ansvarsrett	-	1	61	28	10
Melder fra til den sentrale godkjenningsordningen	8	10	39	30	13
Bruker sanksjonsreglene	3	17	52	20	9
Leverer anmeldelse	-	-	19	62	19
N = 79					

Hvordan mener næringen at situasjoner der det er tvil om valg av løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift normalt løses?

26% av foretakene oppgir at situasjoner der det er tvil om valgt løsning tilfredsstiller krav i teknisk forskrift normalt løses ved at det utarbeides ytterligere dokumentasjon. 9% av foretakene oppgir at slike situasjoner normalt løses ved uavhengig kontroll.

Tabell 6.5 Hvordan løses normalt situasjoner der det er tvil om valg av løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift?

Ved uavhengig kontroll	9
Ved utarbeidelse av ytterligere dokumentasjon	26
Ved at det søkes om dispensasjon	2
Blir normalt ikke løst	1
Andre løsninger	6
Vet ikke	9
Ubesvart	48
N = 1220	

Hvem mener næringen at normalt stiller spørsmål til om valg av løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift?

Av tabellen fremgår det at det er normalt er eget foretak som stiller spørsmål ved om foretakets valgte løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift. Foruten eget foretak er det en rekke andre aktører som av og til melder fra om valg av foretakets tekniske løsninger tilfredsstiller kravene, det være seg kjøper, andre prosjekterende og uavhengig kontrollerende for prosjekteringen.

Tabell 6.6 Hvem stiller spørsmål om valg av løsning tilfredsstiller kravene i teknisk forskrift? Data fra 2006. Tall i prosent.

Eget foretak	21
Kommunen ved tilsyn	3
Uavhengig kontrollerende for pro	4
Uavhengig kontrollerende for utf	0
Andre prosjekterende	5
Ansvarlig utførende	3
Kjøper	6
Annen myndighet	1
Organisasjoner	0
Andre	4
N = 1220	

Dersom det stilles spørsmål ved om valg av teknisk løsning tilfredsstiller teknisk forskrift – når tas spørsmålet normalt opp?

Av tabellen fremgår det at spørsmål om valgte løsninger tilfredsstiller teknisk forskrift oftest tas opp i forbindelse med søknad om rammetillatelse. Ellers tas slike spørsmål opp i flere faser av byggeprosessen, men i liten grad etter at brukstillatelse er gitt.

Tabell 6.7 På hvilket tidspunkt i prosjektet (der det ble stilt spørsmål om valg av løsning tilfredstiller forskriftens krav) tas spørsmålet normalt opp? Tall i prosent.

Ved søknad om rammetillatelse	16
Mellom ramme- og igangsettingstillatelse	9
Ved søknad om igangsettingstillatelse	10
Mellom igangsettingstillatelse og brukstillatelse	9
Etter brukstillatelse	3
Ubesvart	53
N = 1220	

Hvordan kan antallet tilfeller der det er usikkert om valg av løsning tilfredsstiller teknisk forskrift reduseres?

23% av foretakene mener at det bør utarbeides en mer detaljert veiledning til teknisk forskrift, 21% ønsker flere standarder og preaksepterte løsninger. 15% mener at teknisk forskrift bør angi flere målbare verdier, mens 11% oppgir at de ønsker en nemnd som kan fastslå om løsningen tilfredsstiller tekniske krav.

Av tabell 6.9 fremgår det at arkitekter og rådgivende ingeniører i stor grad ønsker mer detaljert veiledning og flere preaksepterte løsninger. Andelen arkitekter og rådgivende ingeniører som ønsker en bygningsteknisk nemnd er ganske liten.

Tabell 6.8 Hvordan kan antallet tilfeller der det er usikkert om valg av løsning tilfredsstiller teknisk forskrift reduseres? Data fra 2006. Prosent som svarte ja på de ulike alternativene. Her kunne man svare ja på flere alternativer.

Flere målbare verdier i teknisk forskrift	15
Mer detaljert veiledning til teknisk forskrift	23
En bygningsteknisk nemnd som kan fastslå om en løsning oppfyller kravene	11
Flere standarder og preaksepterte løsninger	21
N = 1220	

Tabell 6.9 Hvordan kan antallet tilfeller der det er usikkert om valg av løsning tilfredsstillende teknisk forskrift reduseres? Foretakene inndelt i ulike yrkesgrupper. Data fra 2006. Prosent som svarte ja på de ulike alternativene. Her kunne man svare ja på flere alternativer.

	Arkitekt	Rådgiv. ing.	Bolig- produsenter	Entrep. bygg og anlegg	Maskin- entrep.	Tekniske inst. utførende
Flere målbare verdier i teknisk forskrift	29	32	15	15	7	14
Mer detaljert veiledning til teknisk forskrift	49	44	15	20	11	27
En bygningsteknisk nemnd som kan fastslå om en løsning oppfyller kravene	7	11	15	13	9	11
Flere standarder og preaksepterte løsninger	46	38	28	20	8	21
N = 1220						

6.2 Kravene til brukbarhet i teknisk forskrift

Sammendrag

I kapittel 6.1 har vi sett at kommunene mener at næringens kompetanse i forhold til brukbarhet er dårligere enn den er innen de øvrige områdene. Næringen mener derimot at kompetansen innen brukbarhet ikke er dårligere enn innen andre kravsområder i teknisk forskrift.

Når det gjelder spesifikke krav til brukbarhet synes næringen og kommunene å ha mest kompetanse i forhold til kravene til bevegelseshemmede, barn og eldre, og mindre kompetanse i forhold til kravene til synshemmede, hørselshemmede og miljøhemmede.

Næringens erfaringer med å verifisere oppfyllelse av krav til tilgjengelighet og brukbarhet

Det er et skille mellom løsninger for bevegelseshemmede, barn og eldre på den ene siden, og synshemmede, hørselshemmede og miljøhemmede på den andre siden. Næringen finner det åpenbart vanskeligere å verifisere løsninger som oppfyller forskriftens krav for hørselshemmede, synshemmede og miljøhemmede.

Tabell 6.10 Hvor lett eller vanskelig mener næringen det er å verifisere oppfyllelse av forskriftskrav knyttet til ulike aspekter ved brukbarhet. Gjennomsnittstall på skala fra 1-5 der 1 = meget lett, 2 = ganske lett, 3 = verken lett eller vanskelig, 4 = ganske vanskelig, 5 = meget vanskelig. Data fra 2005.

Bevegelseshemmede	2,49
Synshemmede	3,0
Hørselshemmede	3,06
Miljøhemmede	2,95
Barn	2,52
Eldre	2,51
N =	1319

I hvilken grad har næringen kompetanse til å prosjektere/utforme byggverk innen ulike områder relatert til brukbarhet

Med hensyn til ulike aspekter ved brukbarhet så oppgir næringen at de har størst kompetanse hva gjelder å prosjektere/utforme byggverk som tilfredsstiller krav til bevegelseshemmede, barn og eldre. Det oppgis noe lavere kompetanse hva gjelder å prosjektere/utforme byggverk som tilfredsstiller krav til hørselshemmede, miljøhemmede og synshemmede.

Tabell 6.11 I hvilken grad har foretaket kompetanse til å prosjektere/utforme byggverk innen ulike områder relatert til brukbarhet? Data fra 2006. Gjennomsnittstall på skala fra 1-4 der 1 = meget god kompetanse, 2 = ganske god kompetanse, 3 = liten kompetanse, 4 = ingen kompetanse.

Bevegelseshemmede	2,55
Synshemmede	3,06
Hørselshemmede	3,13
Miljøhemmede	2,83
Barn	2,55
Eldre	2,54
N =	1220

Kommunenes kompetanse til å undersøke forskriftskrav knyttet til brukbarhet

Kommunene mener at de har størst kompetanse til å undersøke om forskriftskrav til bevegelseshemmede, barn og eldre oppfylles. Kommunene oppgir å ha mindre kompetanse knyttet til å undersøke om krav til synshemmede, miljøhemmede og hørselshemmede oppfylles.

Tabell 6.12 Hvor fornøyd/misfornøyd er kommunen med sin egen kompetanse i forhold til å undersøke om forskriftskrav oppfylles når det gjelder løsninger knyttet til brukbarhet? Prosent. Data fra 2006.

	Meget fornøyd	Ganske fornøyd	Verken fornøyd eller misfornøyd	Litt misfornøyd	Meget misfornøyd	Vet ikke/ ubesvart
Bevegelses-hemmede	8	33	49	8	-	3
Synshemmede	3	18	54	20	1	4
Hørselshemmede	1	15	53	19	4	8
Miljøhemmede	3	13	57	11	5	11
Barn	5	33	46	11	1	4
Eldre	4	27	52	11	1	5
N = 79						

Kommunenes vurdering av foretakenes evne til å dokumentere tekniske løsninger knyttet til brukbarhet

Kommunenes byggesaksbehandlere vurderer det dit hen at næringen er flinkest til å verifisere oppfyllelse av krav til bevegelseshemmede, barn og eldre. Kommunene mener at næringen er noe dårligere til å verifisere at krav til synshemmede, hørselshemmede og miljøhemmede oppfylles.

Tabell 6.13 Hvor fornøyd/misfornøyd er kommunen med næringens kompetanse i forhold til å verifisere at forskriftskrav oppfylles når det gjelder løsninger knyttet til brukbarhet? Tall i prosent. Data fra 2006.

	Meget fornøyd	Ganske fornøyd	Verken fornøyd eller misfornøyd	Litt misfornøyd	Meget misfornøyd	Vet ikke/ ubesvart
Bevegelses-hemmede	1	13	43	33	6	4
Synshemmede	-	5	43	28	14	10
Hørsels-hemmede	-	5	42	27	13	14
Miljøhemmede	-	6	41	27	11	15
Barn	-	11	39	35	6	8
Eldre	-	13	41	32	6	9
N = 79						

6.3 Kjennskapen til begrepet universell utforming i byggesektoren

Sammendrag

Kommunale saksbehandlere opplyser at de har kjennskap til innholdet i begrepet universell utforming i byggesektoren, men graden av kjennskap varierer blant byggesaksbehandlerne. I næringen er det i størst grad arkitektene som mener at de har kjennskap til begrepet, mens en noe mindre andel rådgivende ingeniører kjenner til innholdet i dette begrepet. Arkitekter, fulgt av rådgivende ingeniører, er og de aktørene i næringen som later til å være mest interessert i å få bedre kjennskap til dette begrepet.

Hvor godt kjenner kommunenes saksbehandlere til begrepet universell utforming i byggesektoren?

66% av kommunenes saksbehandlere oppgir å kjenne til innholdet i begrepet universell utforming i byggesektoren ganske godt eller meget godt. 28% kjenner litt til begrepet. 7% oppgir at de ikke kjenner eller ikke vet om de kjenner til begrepet.

Tabell 6.14 Hvor god kjennskap har kommunenes saksbehandlere til innholdet i begrepet universell utforming i byggesektoren? Data fra 2006. Tall i prosent.

Kjenner meget godt	13
Kjenner ganske godt	53
Kjenner litt	28
Kjenner ikke/har ikke hørt om	3
Vet ikke	3
Ubesvart	1
N = 1220	

Næringens kjennskap til innholdet i begrepet universell utforming

Halvparten av foretakene oppgir at de ikke kjenner til innholdet i begrepet universell utforming. Omkring 30 prosent oppgir at de har litt kjennskap til innholdet i begrepet. Den relativt store andelen som oppgir at de ikke vet hvor god kjennskap de har til innholdet i begrepet, kan en vel anta at ikke har noen god kjennskap til innholdet i begrepet.

Arkitektene skiller seg ut som den gruppen hvor flest oppgir å ha kjennskap til begrepet. Blant arkitektene oppgir 63% at de kjenner begrepet meget eller ganske godt. Utførende foretak har mindre kjennskap til innholdet i begrepet.

Tabell 6.15 Spørsmål til næringen: Hvor godt kjenner du innholdet i begrepet universell utforming i byggesektoren? Data fra 2006. Tall i prosent.

	Alle foretak	Arkitekt	Rådgiv. ing.	Bolig-produsenter	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-entrep.	Tekniske inst. utførende
Kjenner meget godt	2	17	2	1	2	-	2
Kjenner ganske godt	8	46	20	13	5	2	1
Kjenner litt	29	20	39	30	33	27	29
Kjenner ikke/har ikke hørt om	45	14	32	48	46	50	52
Vet ikke	14	3	8	8	15	22	16
Ubesvart	2						
N = 1220							

Har næringen utarbeidet en strategi for å oppnå universell utforming av bolig, bygg og uteområder?

Omkring 5% av foretakene har utarbeidet en strategi for å oppnå universell utforming av bolig, bygg og uteområder. Blant arkitektene har i underkant av 40% av foretakene utarbeidet en slik strategi.

Tabell 6.16 Har foretaket utarbeidet en strategi for å oppnå universell utforming av bolig, bygg og uteområder? Data fra 2006. Tall i prosent.

	Alle foretak	Arkitekt	Rådgiv. ing.	Bolig-produsenter	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-entrep.	Tekniske inst. utførende
Ja	5	36	6	8	5	4	1
Nei	72	56	75	77	76	74	76
Vet ikke	19	9	19	15	20	22	22
N = 1220							

Hvordan ønsker næringen å øke sin kompetanse om universell utforming i byggesektoren?

Næringen kan tenke seg mange forskjellige måter å tilegne seg kompetanse om universell utforming i byggesektoren. Flest krysses av på åpne dagskurs og nettbaserte tilbud. Selvstudium og prosjektpraksis er andre fremgangsmåter næringen ser for seg at de kan benytte for å øke sin kompetanse om universell utforming.

Utførende foretak svarer i større grad enn prosjekterende foretak at man ikke trenger å øke sin kompetanse om universell utforming i byggesektoren.

Tabell 6.17 Hvordan ønsker du å øke din eller foretakets kompetanse om universell utforming i byggesektoren? Data fra 2006. Prosent som svarte ja på de ulike alternativene – hvorav man kunne svare ja på flere.

	Alle	Arkitekt	Rådgiv. ing.	Bolig-Produsenter	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-entrep.	Tekniske inst. utførende
Åpne dagskurs	32	46	34	33	37	22	29
Kurs i egen bedrift	6	7	11	6	6	5	8
Etter- og videreutdanningskurs ved høyskole/universitet	3	5	7	2	2	2	2
Gjennom prosjektpraksis	18	41	25	11	17	15	19
Selvstudium	26	29	33	25	28	25	18
Nettbaserte tilbud	29	24	42	29	30	22	30
Ikke behov for økt kompetanse	20	12	9	17	16	34	22
N = 1220							

Kjenner næringen til hjemmesiden for informasjonsopplæringsprogrammet om universell utforming i byggesektoren?

Næringen later til å ha liten kjennskap til denne hjemmesiden. Kun 13% kjenner til den. Omtrent 30% av arkitektene oppgir at de kjenner denne hjemmesiden.

Tabell 6.18 Kjenner du til hjemmesiden for informasjonsopplæringsprogrammet universell utforming i byggesektoren, www.be.no/universell? Data fra 2006. Tall i prosent.

	Alle	Arkitekt	Rådgiv. ing.	Bolig-produsenter	Entrep. bygg og anlegg	Maskin-entrep.	Tekniske inst. utførende
Ja	13	31	20	9	15	7	10
Nei	81	64	77	87	81	85	85
Vet ikke/ubesvart	6	5	3	4	4	7	6
N = 1220							

Kapittel 7. Næringens styringssystemer

7.1 Innledning og sammendrag

Krav til styringssystemer for foretak som påtar seg ansvarsrett i byggesaker ble innført som et ledd i byggesaksreformen av 1997. Styringssystemet skal hjelpe foretakene til å sikre at plan- og bygningslovgivningen følges. Videre fungerer styringssystemene som et sentralt utgangspunkt når BE følger opp foretak med sentral godkjenning og når kommunene fører tilsyn.

Konsulenter/rådgivere innen byggesak står bak ca 45% av systemene, 25% utvikler systemet selv, mens bransjeorganisasjonene står bak i overkant av 20% av styringssystemene. Rådgivende ingeniører og arkitekter utvikler oftere systemene selv, mens hovedvekten av de utførende foretakene får systemet gjennom konsulenter. Videre utvikler store foretak oftere systemet selv enn tilfellet er i små foretak. Små foretak får i stor grad hjelp av konsulenter i utviklingen av et styringssystem.

Hovedvekten av foretakene finner nytte i styringssystemet. Foretak som utvikler systemet selv og store foretak er mest positive med hensyn til verdien av styringssystemet. I 2006 ser det ut til å være en polarisering i synet på styringssystemene. Prosjekterende foretak og store foretak ser ut til å ha blitt mer positive til systemene, mens utførende foretak og foretak med få ansatte ser ut til å ha blitt mindre positive til verdien av systemene.

7.2 Hvordan blir styringssystemene fremskaffet?

Tabell 7.1 gir en oversikt over hvordan styringssystemene til foretakene er utviklet. Vi ser at det i hovedsak er tre måter foretakene skaffer seg et system på: utvikling av eget system, kjøp av system fra konsulenter/rådgivere eller få/kjøpe system av en bransjeorganisasjon. 43% av foretakene får systemet gjennom konsulenter/rådgivere, 26% av foretakene utvikler systemet selv, mens 21% oppgir at de har systemer utviklet av bransjeorganisasjoner.

Rådgivende ingeniører og arkitekter skiller seg ut som de gruppene innen næringen som i størst grad utvikler systemene selv. Utførende foretak: boligprodusenter, entreprenører innen bygg og anlegg og maskinentreprenører, har i størst grad systemer som er utviklet av konsulenter.

Tabell 7.1 Hvordan er styringssystemene i næringen fremskaffet? Tall i prosent.

	Utviklet selv	Kjøpt av konsulenter	Fått/kjøpt av bransjeorg.	Annen måte	Vet ikke
2006	26	43	21	10	2
2005	25	45	22	9	1
2004	29	40	23	8	1
2003	30	42	22	4	2

Tabell 7.2 Hvordan er styringssystemene i næringen fremskaffet? Næringen delt inn etter yrkesgrupper. Tall i prosent. Data fra 2006

	Utviklet selv	Kjøpt av konsulenter	Fått/kjøpt av bransjeorg.	Annen måte	Vet ikke
Arkitekt	47	28	29	-	-
Rådgivende ingeniører	53	25	12	-	-
Bolig-produsenter	15	41	21	-	-
Entrep. bygg og anlegg	21	47	20	-	-
Maskin-entreprenører	15	53	25	-	-
Tekniske inst. utførende	21	40	30	-	-

Utvikling av styringssystem etter størrelse på foretaket

Størrelse på foretaket er en vesentlig indikator for hvordan systemet blir utviklet. Store foretak utvikler oftere styringssystemet enn små foretak. Små foretak får oftest styringssystem av konsulenter/rådgivere.

Tabell 7.3 Foretakene om utvikling av styringssystemer etter antall ansatte i foretaket. Data fra 2006. Tall i prosent.

	Utviklet selv	Kjøpt av konsulenter	Fått/kjøpt av bransjeorg.	Annen måte	Vet ikke
1 ansatt	19	52	16	-	-
2-4 ansatte	21	51	21	-	-
5-14 ansatte	28	37	28	-	-
15-49	34	29	25	-	-
50 +	73	6	9	-	-
N = 1220					

7.3 Hvor nyttig er styringssystemene for næringen?

I underkant av 60 % av foretakene mener at styringssystemet har hatt en positiv betydning for foretaket, mens rundt 30% mener at systemet verken har hatt en positiv eller negativ betydning. Foretakene var noe mer positive til verdien av styringssystemene i 2003- og 2004-undersøkelsene.

Tabell 7.4 Mener foretakene at styringssystemet har hatt en positiv eller negativ betydning for eget foretak? Tall for alle foretak. Tall i prosent.

	System positivt	System verken positivt eller negativt	System negativt	Har ikke system	Vet ikke	N (antall foretak)
Total 2006	57	33	1	1	6	1220
Total 2005	58	32	1	1	7	1319
Total 2004	61	31	2	5	2	1430
Total 2003	67	28	1	3	1	1078

Tabell 7.5 Mener foretakene at styringssystemet har hatt en positiv eller negativ betydning for foretaket? Tall for foretakene brutt ned etter ulike grupper innen næringen. Tall i prosent. Data fra 2006.

	System positivt	System verken positivt eller negativt	System negativt	Har ikke system	Vet ikke
Arkitekter	71	27	-	2	-
Rådgivende ingeniører	71	28	-	-	1
Boligprodusenter	51	32	2	-	-
Entr. bygg og anlegg	58	31	3	1	7
Maskinentreprenører	51	34	-	2	11
Utførende innen tekniske installasjoner	59	30	1	1	5
N = 1220					

Foretakenes vurdering av nytte av styringssystem etter størrelse på foretaket

I tabell 7.6 ser vi at foretak med mange ansatte er mer positive til verdien av styringssystem enn foretak med få ansatte.

Tabell 7.6 Mener foretakene at styringssystemet har hatt en positiv eller negativ betydning for foretaket? Tall for foretak brutt ned etter antall ansatte. Prosent antall som har svart at systemet har hatt en positiv betydning for foretaket.

	System Positivt - 2006	System positivt - 2005	System positivt - 2004
1 ansatt	43	48,7	45,9
2-4 ansatte	55	55,2	58,7
5-14	66	66,3	69,9
15-49	72	65,9	66,7
50 +	70	-	-
N =	1220	1319	1430

Nytte av styringssystem etter hvordan foretaket utvikler styringssystemet

Foretak som utvikler systemene selv er noe mer positive til verdien av styringssystemet enn foretak som får systemet av eksterne aktører.

Tabell 7.7 Mener foretakene at styringssystemet har hatt en positiv eller negativ betydning for foretaket? Tall for foretak brutt ned etter måten systemet er fremskaffet på. Prosent antall som har svart ja.

	2006	2005	2004	2003
Utviklet selv	67,8	64,3	69,9	76,1
Kjøpt av konsulenter	55,8	57,3	63,7	61
Gjennom bransjeorganisasjon	62,4	62,6	61,8	69,9
Fått/kjøpt av andre	46,1	-	-	-
N =	1220	1319	1430	1078

7.4 Hvor godt er styringssystemene tilpasset virksomheten?

Av tabell 7.8 ser vi at foretakene stort sett anser styringssystemene som godt tilpasset det arbeidet foretaket gjør. Tallene er nærmest identiske i 2004 og 2005. I 2006 er andelen som svarer vet ikke noe større enn tidligere.

Tabell 7.8 Hvor godt er foretakets styringssystem tilpasset det arbeidet foretaket gjør? Tall i prosent.

	2006	2005	2004
Meget godt	13,9	17,7	16,6
Ganske godt	52,2	56,3	56,6
Verken godt eller dårlig	17,2	17	14,3
Ganske dårlig	3	3,3	3,2
Meget dårlig	0,2	0,7	0,7
Vet ikke/ikke svart	13,4	5	8,6
N =	1220	1319	1430

Hvor godt systemet er tilpasset virksomheten etter hvordan systemet er utviklet

Av tabell 7.9 ser vi at foretak som har utviklet systemet selv mener at styringssystemene er bedre tilpasset foretakets virksomhet enn foretak som skaffer systemet gjennom konsulenter eller bransjeorganisasjoner.

Tabell 7.9 Hvor godt er foretakets styringssystem tilpasset det arbeidet foretaket gjør – etter hvordan styringssystemet er utviklet/fremskaffet? Tall i prosent.

	Utviklet system selv	Kjøpt av konsulenter	Fått/kjøpt av bransjeorg.
Meget godt	23	14	12
Ganske godt	61	57	67
Verken godt eller dårlig	13	22	18
Ganske dårlig	1	5	3
Meget dårlig	-	-	-
Vet ikke/ikke svart	2	1	-
N = 1220			

Kapittel 8. Den sentrale godkjenningsordningen

8.1. Introduksjon og sammendrag

Godkjenningsordningen og ansvarsrettssystemet ble innført i 1997. I løpet av høsten 2003 ble det gjennomført en endring i praktiseringen. En rekke spesifiserte fagområder ble erstattet av overordnede godkjenningsområder. Sentral godkjenning legges til grunn i de fleste byggesakene i Norge. Bruken av sentral godkjenning er noe mer utbredt i store kommuner enn i små kommuner.

Kommunene oppfatter den sentrale godkjenningsordningen som nyttig, men vi registrerer en nedgang i antallet kommuner som anser ordningen som meget nyttig i perioden 2003-2006. Kommunenes tillit til foretak med sentral godkjenning har sunket litt i den samme perioden. Tilliten er lavest med hensyn til styring av prosjekter.

Næringen har ikke endret syn på ordningen i noen stor utstrekning. Foretak med sentral godkjenning har den i hovedsak fordi den oppfattes som et hjelpemiddel i byggesaksbehandlingen og fordi den oppfattes som et kvalitetsstempel. Foretakene oppfatter den sentrale godkjenningsordningen som nyttig for bygg- og anleggsnæringen.

Kommunene mener at det bør stilles strengere krav til foretakenes styringssystemer. Næringen ønsker at det stilles strengere krav til dokumentert praksis for å få sentral godkjenning. Kommunene har delte meninger om kvaliteten på Statens bygningstekniske etats oppfølging av foretak med sentral godkjenning. Noen kommuner mener den er god, andre mener den er dårlig.

Tidligere har Statens bygningstekniske etats mulighet til å følge opp foretak med sentral godkjenning blitt svekket av at få kommuner har sendt rapporter på foretak som bryter reglene til den sentrale godkjenningsordningen. Dette er i ferd med å endre seg. Kommunene opplyser at de fører mer tilsyn og at de sender flere rapporter enn tidligere.

Kommunene mener at det vil være en hjelp for kommunen om det fremgår tydeligere på hjemmesidene til BE hvilke foretak som har mistet sin sentrale godkjenning.

8.2 Vurderes sentral godkjenning som et nyttig hjelpemiddel?

Hvorfor har foretakene sentral godkjenning?

I tabell 8.1 ser vi resultatet av et spørsmål vi stilte om hvorfor foretakene innehar sentral godkjenning. Av de alternativene foretakene fikk fremlagt svarer foretakene at de har sentral godkjenning først og fremst fordi den fungerer som et kvalitetsstempel og fordi godkjenningen er et hjelpemiddel i forhold til byggesaksbehandlingen i kommunene.

Studerer vi utviklingen fra 2003 til 2006 så har faktoren ”hjelpemiddel i byggesaksbehandlingen” blitt relativt viktigere i forhold til de øvrige faktorene.

Tabell 8.1 I hvilken grad beskriver de følgende påstander hvorfor foretaket har sentral godkjenning? Gjennomsnittstall på en skala fra 1-5 der 1 = beskriver meget godt hvorfor foretaket har sentral godkjenning, 2 = beskriver ganske godt hvorfor foretaket har sentral godkjenning, 3 = beskriver verken godt eller dårlig hvorfor foretaket har sentral godkjenning, 4 = beskriver ganske dårlig hvorfor foretaket har sentral godkjenning, 5 = beskriver meget dårlig hvorfor foretaket har sentral godkjenning.

	Undersøkelse 2006	Undersøkelse 2005	Undersøkelse 2004	Undersøkelse 2003
Hjelpemiddel i byggesaksbehandlingen	1,87	1,87	1,91	1,84
Sentral godkjenning er et kvalitetsstempel	1,88	1,88	1,90	1,75
Nyttig i konkurranse om jobber	2,26	2,24	2,27	2,09
Nyttig i reklamesammenheng	2,21	2,25	2,27	2,20
N =	1220	1319	1430	1078

Er sentral godkjenning nyttig for bygg- og anleggsnæringen?

Flertallet av foretakene anser ordningen som ganske nyttig eller meget nyttig for bygg- og anleggsnæringen. Næringen deler ikke synet til kommunene om at ordningen har blitt mindre nyttig.

Tabell 8.2 Mener foretakene at ordningen med sentral godkjenning er nyttig for bygg- og anleggsbransjen? Tall i prosent.

	2006	2005	2004
Meget nyttig	32	29	29
Ganske nyttig	43	47	43
Litt nyttig	17	16	19
Ikke nyttig	4	4	5
Vet ikke	3	3	3
Ubesvart	1	1	1
N =	1220	1319	1430

Kommunene om nytten av sentral godkjenning

Kommunene vurderer i stor grad ordningen med sentral godkjenning som nyttig. I overkant av 40% av kommunene anser ordningen som meget nyttig og over 30% mener at den er ganske nyttig. Kun et fåtall av kommunenes saksbehandlere anser ordningen som ikke nyttig.

I 2003-undersøkelsen vurderte litt over 65% av kommunene ordningen som meget nyttig. Med andre ord later det til at andelen som anser ordningen som meget nyttig har sunket ganske mye siden 2003. Når vi kontrollerte for kommunestørrelse fikk vi ingen effekt på vurdering av den sentrale godkjenningsordningens nytteverdi.

Tabell 8.3 Kommunenes saksbehandlere om nytten av sentral godkjenning for kommunal byggesaksbehandling. Tall i prosent.

	2006	2005	2004	2003
Meget nyttig	41	43	51	67
Ganske nyttig	33	39	35	26
Litt nyttig	22	13	9	6
Ikke nyttig	4	3	5	2
N =	79	121	114	57

8.3 Kravene som stilles for å få en sentral godkjenning

Næringen og kommunene om kravene for å få sentral godkjenning

Foretakene mener stort sett at kravene bør være som de er i dag. I den grad de ønsker en innskjerping gjelder det kravene knyttet til dokumentert praksis. Kravene til styringssystem er det som i minst grad bør strammes inn. Kommunene ønsker at kravene til styringssystemene bør skjerpes.

Videre fremgår det av de to tabellene at det ikke ser ut til å ha skjedd noen stor endring siden 2003. Kommunene har kanskje over tid blitt mer opptatt av at krav til styringssystemene bør skjerpes.

Tabell 8.4 Foretaks vurdering av kravene for å få sentral godkjenning. Gjennomsnittstall på en skala fra 1-5. 1 = bør bli mye strengere, 2 = bør bli litt strengere, 3 = kravene bør forbli som i dag, 4 = bør bli litt mindre strenge, 5 = bør bli mye mindre strenge.

	Foretak 2006	Foretak 2005	Foretak 2004	Foretak 2003
Utdanning	2,78	2,84	2,86	2,74
Dokumentert praksis	2,61	2,67	2,66	2,56
Styringssystem	2,92	2,94	2,99	2,77
N =	1220	1319	1430	1078

Tabell 8.5 Kommunene om kravene for å få sentral godkjenning. Gjennomsnittstall på en skala fra 5-1. 1 = bør bli mye strengere, 2 = bør bli litt strengere, 3 = kravene bør forbli som i dag, 4 = bør bli litt mindre strenge, 5 = bør bli mye mindre strenge.

	Kommuner 2006	Kommuner 2005	Kommuner 2004	Kommuner 2003
Utdanning	2,73	2,74	2,81	2,81
Dokumentert praksis	2,46	2,50	2,58	2,47
Styringssystem	2,06	2,14	2,38	2,15
N	79	121	114	57

Vurdering av kravene til sentral godkjenning etter størrelsen på kommunen

Tilsvarende som i 2003, 2004 og 2005 viser våre data at store kommuner i større grad enn små kommuner ønsker at kravene til styringssystemer bør skjerpes. Forskjellen i 2006 mellom store og små kommuner er større enn det har vært i de tidligere målingene.

Tabell 8.6 Kommunene brutt ned etter innbyggertall i kommunen om kravene for å få sentral godkjenning. Gjennomsnittstall på en skala fra 1-5. 1 = bør bli mye strengere, 2 = bør bli litt strengere, 3 = kravene bør forbli som i dag, 4 = bør bli litt mindre strenge, 5 = bør bli mye mindre strenge. Data fra 2006.

	Store Kommuner + 20 000	Mellomstore Kommuner 5 000-19 999	Små Kommuner - 5 000
Utdanning	2,83	2,71	2,68
Dokumentert praksis	2,50	2,39	2,50
Styringssystem	1,67	2,00	2,34
N = 79			

8.4 Kommunenes tillit til foretak med sentral godkjenning

Både kommuner og foretak har ganske stor tillit til foretakene. Tilliten er størst når det gjelder faglig dyktighet, men noe mindre når det gjelder rutiner for styring av prosjekter. Tilliten til foretakene har muligens blitt noe svekket over tid.

Tabell 8.7 Kommuners tillit til foretak med sentral godkjenning. Gjennomsnittstall på skala fra 1-5. 1 = svært stor tillit, 2 = ganske stor tillit, 3 = verken stor eller liten tillit, 4 = ganske liten tillit, 5 = svært liten tillit.

	Kommuner 2006	Kommuner 2005	Kommuner 2004	Kommuner 2003
Faglig dyktighet	2,19	2,10	2,00	2,05
Kjennskap til regelverket	2,43	2,43	2,34	2,26
Følger regelverket	2,39	2,43	2,37	2,35
Rutiner for styring/ gjennomføring	2,58	2,58	-	-
N =	79	121	114	57

8.5 Oppfølging av foretak med sentral godkjenning

Hvor ofte sender kommunene meldinger/rapporter på foretak til BE?

Mellom 50-60% av kommunene oppgir at de har sendt melding på foretak til BE i 2006 (siste året). Antallet kommuner som oppgir at de ikke har sendt melding til BE har sunket noe siden 2004. Det later til å ha skjedd en stor endring fra 2005 til 2006, som kan henge sammen med økt tilsynsaktivitet (se kap. 5). Det er en positiv utvikling med hensyn til den sentrale godkjenningsordningen og ansvarssystemet.

Av tabell 8.9 ser vi at kommunestørrelse er en vesentlig faktor for å forklare tilbøyelighet om en kommune sender meldinger eller ikke. Saksoverfang og antall tilfeller der det er grunnlag for å sende en melding vil naturligvis være mindre i små enn i store kommuner.

Tabell 8.8 Hvor ofte sender kommunene meldinger på foretak til BE. Utvikling over tid - 2004-2006. Tall i prosent.

	Alle kommuner 2006	Alle kommuner 2005	Alle kommuner 2004
Ofte	10	6	4
Av og til	14	13	13
Sjelden	31	18	14
Aldri	42	61	66
Vet ikke	4	3	5
N =	79	120	114

Tabell 8.9 Hvor ofte sender kommunene meldinger på foretak til BE siste året. Kommuner inndelt etter kommunestørrelse. Data fra 2006. Tall i prosent.

	Små kommuner -5 000	Mellomstore kommuner 5 000-19 999	Store kommuner 20 000 +
Ofte	-	11	27
Av og til	7	11	33
Sjelden	16	46	33
Aldri	68	32	7
Vet ikke	10	-	-
N = 79			

Hvorfor sender kommunene ikke/sjelden rapporter til Statens bygningstekniske etat?

Manglende tilsynsaktivitet er den viktigste årsaken til at kommunene ikke/sjelden sender meldinger på foretak til BE. Videre oppgir mange kommuner at de ordner opp med foretakene selv uten å sende melding til BE. Enkelte kommuner opplyser at en grunn til at det sendes få meldinger er at det er lite å rapportere om.

Hensynet til aktørene det rapporteres om og at BE ikke tar meldingene tilstrekkelig alvorlig er faktorer kommunene ikke i noen vesentlig grad vektlegger.

Manglende tilsynsaktivitet har blitt relativt sett mindre viktig for å forklare manglende rapportering, mens manglende grunnlag (få brudd på reglene) er blitt relativt sett viktigere (tabell ikke inkludert i rapporten). Det er et godt tegn hvis premisset et korrekt.

Tabell 8.10 Kommunenes vurdering av hvor godt ulike påstander om årsaker til hvorfor kommunen sjelden eller aldri sender meldinger på foretak til BE beskriver virkeligheten. Tall i prosent. Data fra 2006.

	Meget godt	Ganske godt	Verken godt eller dårlig	Ganske dårlig	Meget dårlig	Vet ikke	Ubesvart
Ikke funnet noe å rapportere	17	11	17	15	11	8	22
Driver ikke med tilsyn	11	20	11	8	24	5	19
Uklart hva som skal rapporteres	1	5	17	20	30	5	22
Ordner opp med foretakene uten å sende melding til BE	9	23	20	9	14	4	22
Liker ikke å sende melding på foretak i vår kommune	-	5	11	17	42	4	22
BE tar ikke meldingene tilstrekkelig alvorlig	3	3	15	17	27	17	20
N = 79							

Kommunenes vurdering av Statens bygningstekniske etats oppfølging av foretak med sentral godkjenning

Kommunene er delt i synet på BEs oppfølging av foretak med sentral godkjenning. Det er like mange kommuner som mener at oppfølgingen er god som antallet kommuner som mener at den er dårlig. 33% av kommunene vet ikke nok om oppfølgingen BE foretar til å uttale seg om kvaliteten på oppfølgingsarbeidet.

Vårt datamateriale indikerer at kommunenes syn på oppfølgingen til BE heller har blitt dårligere enn bedre i perioden 2004-2006.

Tabell 8.11 Kommunale saksbehandlers vurdering av kvaliteten på Statens bygningstekniske etats oppfølging av foretak med sentral godkjenning. Tall i prosent.

	2006	2005	2004
God oppfølging	23	26	24,5
Verken god eller dårlig oppfølging	23	29	21,8
Dårlig oppfølging	22	16	11,8
Vet ikke/ubesvart	33	30	41,8
N =	79	121	114

Foretakene om omfanget av Statens bygningstekniske etats oppfølging

65% av foretakene mener at BEs oppfølging av foretak med sentral godkjenning bør være på dagens nivå. 27% mener at det bør bli mer oppfølging.

Synet på hvor mye oppfølging BE bør drive har ikke endret seg dramatisk fra 2004 til 2005. En noe større andel svarer at de ønsker mer oppfølging i 2006-undersøkelsen enn de gjorde i 2004.

Tabell 8.12 Spørsmål til næringen om BE bør drive med mer eller mindre oppfølging av sentralt godkjente foretak? Tall i prosent.

	2006	2005	2004
Mer oppfølging	27	24	22
Som i dag	62	65	67
Mindre oppfølging	2	3	4
Vet ikke	7	8	8
Ubesvart	2	0	1
N =	1220	1319	1430

8.6 Omfang av sentral godkjenning i byggesakene

Lokal godkjenning er mer utbredt i små kommuner enn i store kommuner. På landsbasis vil ansvarsbeleggingen i byggesaker i all hovedsak være basert på foretak som har sentral godkjenning.

Tabell 8.13 Hvor stor andel av foretakene som har ansvarsrett i byggesaker i deres kommune søker om lokal godkjenning? Tall i prosent.

	Alle kommuner	Små kommuner -5 000	Mellomstore kommuner 5 000-19 999	Store kommuner 20 000 +
Mindre enn 25%	41	31	37	65
25-50%	40	34	52	29
50-75%	16	25	11	6
Mer enn 75%	4	9	-	-
N = 79				

8.7 Mener kommunene at det bør fremgå tydeligere på BEs hjemmesider om et foretak har mistet sin sentrale godkjenning?

89% av kommunene svarer at det vil være en hjelp for kommunen om det fremgår tydeligere på hjemmesidene til BE om et foretak har mistet sin sentrale godkjenning. 9% svarer at det ikke vil være til hjelp for kommunen.

Store kommuner mener i noen større grad enn små kommuner at det vil være en hjelp for kommunen om det kommer tydeligere frem av hjemmesidene til BE hvilke foretak som har mistet sin sentrale godkjenning.

Tabell 8.14 Vil det være en hjelp for kommunen om det fremgår tydeligere på Statens bygningstekniske etats hjemmesider om et foretak har mistet sin sentrale godkjenning ? Data fra 2006. Tall i prosent.

	Alle kommuner	Små kommuner -5 000	Mellomstore kommuner 5 000-19 999	Store kommuner 20 000 +
Ja	89	84	92	94
Nei	11	16	8	6
N = 79				

8.8 Hvor ofte nekter kommunen å innvilge ansvarsrett til foretak med sentral godkjenning?

Kommunene svarer at de aldri eller sjelden nekter foretak med sentral godkjenning ansvarsrett. I små kommuner forekommer det nesten aldri, mens en større andel av de store kommunene svarer at de sjelden nekter foretak med sentral godkjenning ansvarsrett.

Tabell 8.15 Hvor ofte har kommunen nektet å innvilge ansvarsrett i 2006 til foretak som har sentral godkjenning ? Tall i prosent.

	Alle kommuner	Små kommuner -5 000	Mellomstore kommuner 5 000-19 999	Store kommuner 20 000 +
Ofte	-	-	-	-
Sjelden	23	10	23	44
Aldri	75	90	73	50
Vet ikke	3	-	4	6
N = 79				

Kapittel 9. Kommunenes behandling av plansaker

Sommeren 2003 ble det innført tidsfrister for kommunenes behandling av private planforslag. Vi har undersøkt behandlingstiden knyttet til tre lovbestemte frister. Kommunen har en frist på 12 uker fra kommunen mottar privat planforslag til planutvalgets førstegangsvedtak. Det løper en 24 ukers frist fra planutvalgets første vedtak til planutvalgets endelige vedtak. Og til sist er det en frist på 12 uker som løper fra andregangsvedtak i planutvalget til kommunestyret har fattet vedtak.

Vi har videre bedt kommunene om å oppgi tiden det tar fra oppstartsmøte til kommunen tar planene til behandling. Dette er en saksbehandling som kommunen formelt sett ikke har noe ansvar for, men det er interessant å måle tiden, blant annet fordi BE nå arbeider med å legge til rette for elektronisk innsending av plansaker.

I et notat fra Prosjekt PBL-2000, ”Tidsfrister og effektive planprosesser med kvalitet” fremgår det følgende:

Siden tidsfristene ble innført mener vi at det har blitt en dreining til mer utredninger og detaljering før 1. gang behandling.

Statens bygningstekniske etat ønsker på bakgrunn av dette å kartlegge tidsbruken fra oppstartsmøte til innsendelse av plan til førstegangsbehandling.

I følge plan- og bygningslovens § 30, annet ledd fremgår det følgende ”Når det kommer inn private reguleringsforslag, skal det faste utvalget for plansaker selv snarest mulig og innen 12 uker behandle forslaget.”

I følge **Forskrift om tidsfrister, og sanksjoner ved overskridelse av fristene, for private planforslag etter § 30 i plan- og bygningsloven** forutsetter tidsfristen at ”planforslag skal oppfylle definisjonen av reguleringsplan, jf. § 22” og at ”Kommunen kan presisere krav til framstilling og innhold”.

I praksis betyr dette at det vil være en prosess før innsendelse av planforslag til kommunen kan finne sted. I ByggSøk-plan er denne prosessen formalisert og inneholder følgende faser:

- **Initiativfasen**
- **Skissefasen**

Initiativfasen

I initiativfasen tar forslagstiller kontakt med kommunen for å presentere sin planidé og avtale et oppstartsmøte. I denne fasen beskriver forslagsstiller planidé, beliggenhet, og redegjør så langt det lar seg gjøre for hovedpunktene i forslaget med hensyn til formål, volum m.m, forholdet til overordnede planer og de planfaglige temaene som planinitiativet antas å berøre. Hvis planforslaget kan la seg gjennomføre, blir det utarbeidet kunngjøringsannonse og varsling av grunneiere, leietakere, naboer, berørte offentlige myndigheter, organisasjoner m.v.

Skissefasen

I skissefasen bearbeides planforslaget i forhold til tilbakemeldinger fra kunngjøring og varsling.

Da Initiativfasen og skissefasen er forberedende faser før innsendelse av planforslaget til førstegangsbehandling, reguleres disse ikke av plan- og bygningslovens tidsfrister i plansaker. Statens bygningstekniske etat har mottatt henvendelser fra Arkitektbedriftene i Norge og utbyggere hvor de opplever at initiativ og skissefase tar uforholdsmessig lang tid. Det har derfor blitt foretatt en undersøkelse som viser at det gjennomsnittelig brukes 13 uker på disse fasene.

Statens bygningstekniske etat ser at det er flere grunner til at disse fasene kan ta tid. Ulike faktorer som planforslagets omfang, kvalitet, hvilke temaer det tar opp, forholdet til andre planer, hvor mange det berører og konfliktnivå er noen forhold som kan påvirke denne tidsbruken. Lang tidsbruk i initiativ- og skissefase kan skyldes både forslagstiller selv, planmyndigheten, andre offentlige myndigheter og berørte ellers.

Kommunene ligger godt innefor de formelle tidsfristene, men utbyggerinteressene mener likevel at planprosessen er tungvindt og uforutsigbar. Mye tid går etter utbyggerens oppfatning med til å frembringe planer som er av en slik kvalitet at kommunen formelt sett tar dem til behandling.

Tabell 9.1 Kommunenes saksbehandlingstid for behandling av private planforslag. Antall uker i gjennomsnitt i 2006.

	Total 2006	Total 2005
Tiden det tar fra oppstartsmøte til sak tas til behandling (ikke en del av kommunens saksbehandling)	13	Ikke målt
Behandlingstid fra kommunen mottar privat planforslag til planutvalget fatter vedtak første gang.	6,3	7,7
Behandlingstid fra første til andre gangs vedtak i planutvalget	13,8	Ikke målt
Behandlingstid fra andre gangs vedtak i planutvalget til kommunestyret fatter vedtak.	4	6,76
N = 79		

Andel av detaljplanene som er basert på private planforslag

Andelen detaljplaner som er basert på private planforslag er omkring 70%. En større andel av planene som vedtas i store kommuner later til å være basert på private planer enn tilfellet er i små kommuner.

Tabell 9.2 Prosentandel vedtatte private planer i forhold til totalt antall vedtatte planer i kommunene i 2006.

	Alle kommuner	Små kommuner (- 5 000)	Mellomstore kommuner (5 000-19 999)	Store kommuner (+ 20 000)
Andel vedtatte planer i 2006 som var basert på private planforslag	72,5	48,6	72,6	80
N = 79				

Henvisninger:

- Asplan Viak (2006). Tidsfrister og effektive planprosesser med kvalitet. Hovedrapport.
- Ementor (2001). ByggSøk: Vurdering av samfunnsmessig gevinst.
- Statens bygningstekniske etat (2004). Temaveiledning om tilsyn. Norsk byggtjenestes forlag. Oslo 2004.
- Statens bygningstekniske etat (2005). Brukerundersøkelse 2005: Kommunal byggesaksbehandling, sentral godkjenning av foretak og kommunal byggesaksbehandling.
- Statens bygningstekniske etat (2004). Brukerundersøkelse 2004: Kommunal byggesaksbehandling, sentral godkjenning av foretak og kommunal byggesaksbehandling.
- Statens bygningstekniske etat (2003). Brukerundersøkelse 2003: Kommunal byggesaksbehandling, sentral godkjenning av foretak og kommunal byggesaksbehandling.